

Proef ingediend met het oog op het behalen
van de graad van Master in de Agogische Wetenschappen

Vrijwilligerstoerisme en de vrijwilligertoerist

Een verkennend onderzoek naar de ervaringen van vrijwilligertoeristen

NATHALIE COLPIN
2018-2019

Aantal woorden: 14.937

Promotor: Prof. Dr. Marc Jegers
Psychologie & Educatiewetenschappen

SAMENVATTING MASTERPROEF

Naam en voornaam: Colpin Nathalie

Rolnr.: 0512889

KLIN
AO
ONKU
AGOG

Titel van de Masterproef: Vrijwilligerstoerisme en de vrijwilligertoerist. Een verkennend onderzoek naar de ervaringen van vrijwilligertoeristen.

Promotor: Prof. Dr. Marc Jegers

Abstract:

Deze kwalitatieve studie verkent de pre-, peri- en post-trip ervaringen van vrijwilligertoeristen. De algehele ervaring en tevredenheid met betrekking tot diverse vormen van vrijwilligerstoerisme is nog maar weinig onderzocht in onderzoek of besproken in literatuur. Voor deze masterproef werden Belgische en Nederlandse vrijwilligertoeristen (n=21) die maximaal zes jaar geleden deelnamen aan uiteenlopende vrijwilligerstoerismepraktijken via individuele semigestructureerde interviews bevraagd over hun persoonlijke verhalen. De online synchroon afgenomen interviews werden geanalyseerd met de software NVivo Pro versie 12. Clusters van belangrijke thematieken werden van elkaar onderscheiden door een combinatie van inductieve en deductieve (thematische) analyses op de data uit te voeren. Hierbij was enerzijds bijzonder oog voor zowel succesfactoren als uitdagingen en belemmeringen doorheen de drie fasen van het vrijwilligersproces. Anderzijds werd gezocht naar de mate waarin de (drie) verschillende stakeholders in deze sector, met name aanbiedende organisaties, lokaliteit en vrijwilligertoeristen, een rol spelen voor de ervaringen van vrijwilligertoeristen. Deze actoren blijken in een belangrijke driehoeksverhouding te staan in elke individuele fase van het vrijwilligersproces. Bijgevolg spelen ze allen een niet te onderschatten rol voor ervaringen, tevredenheid van en mogelijkheden tot transformerend en intercultureel leren voor vrijwilligertoeristen. Alle stakeholders in de sector zouden hier dan ook rekening mee moeten houden, zodat elk in deze markt een evenwaardige stem verkrijgt. Hierdoor kunnen zoveel mogelijk 'good practices' ontstaan, waarin vrijwilligerstoerisme kan groeien tot een praktijk die de belangen behartigt van zowel vrijwilligertoeristen als lokale gemeenschappen. Verder onderzoek zou moeten bestuderen hoe de stroomlijning tussen de verschillende stakeholders beter kan verlopen, opdat meer tevreden vrijwilligertoeristen een betekenisvolle ervaring kunnen opdoen die hen brengt tot groter bewustzijn van het eigen leven en wereldproblemen.

Kernwoorden – vrijwilligerstoerisme, ervaringen, beïnvloedende factoren, gastorganisaties, zendorganisaties, lokaliteit, vrijwilligertoeristen

“Ik hoor en ik vergeet,

Ik zie en ik onthoud,

Ik doe en ik begrijp”

(Confucius, z.d.).

DANKWOORD

Wanwan futu e doro bergi.

Langzaam, maar zeker.

In mijn persoonlijke gedachten past een ander Surinaams gezegde wellicht niet beter bij het proces dat vooraf ging aan deze masterproef. Na lang zwoegen en zweten, eindelijk het resultaat. Als sociaal wezen kan ik niet anders dan ontkennen dat mijn medemens en mijn lieve viervoeters een grote ondersteuning waren om tot het eindresultaat van deze thesis te komen.

Eerst en vooral een welgemeende dankuwel aan mijn promotor, met name Prof. Dr. M. Jegers. Bedankt om een thesisstudente buiten uw faculteit aan te (willen) nemen. Ik heb uw kritische blik, constructieve feedback en engelengeduld erg gewaardeerd.

Uiteraard dankuwel mama en papa. Bedankt om me de mogelijkheid te geven om in het hartje van Brussel deze nog-steeds-te-onbekende-studie Agogische Wetenschappen aan te vatten. Zonder jullie goede zorgen was ik überhaupt niet tot het stadium van 'indiening masterproef' geraakt.

Bedankt aan alle lieve respondenten, die met zoveel passie en gevoel hun verhaal met mij wilden delen. Ook aan alle vrienden en kennissen die meehielpen met de zoektocht naar potentiële respondenten. Jullie zijn te talrijk om individueel te benoemen, mijn verontschuldigen hiervoor.

Met name dank je wel Marika, Veronique en Marion, voor de emotionele ondersteuning en constructieve feedback. Dank je wel aan mijn vriend, Alex, om mij onbewust een planning op te leggen en me te motiveren om verder te zetten.

Ik kan uiteraard degenen die de fundamenten van deze thesis legden niet vergeten. Bedankt Janus en Sebastian, om me bekend te maken met de term 'voluntourism', waardoor ik mijn eigen ervaringen en vooral bedenkingen met mijn buitenlandse stage in Suriname een plaats kon geven. Bedankt om de kiem voor deze thesis te planten.

Nathalie Colpin

Een trotse, maar kritische agoog

INHOUD

Abstract	iii
Dankwoord	v
Inhoud	vi
Lijst met tabellen en figuren	viii
Deel 1 Inleiding	9
1. Probleemstelling	10
2. Literatuurstudie	12
2.1 Situering vrijwilligerstoerisme	12
2.2 Aanbieders van vrijwilligerstoerisme	17
2.3 De vrijwilligertoerist.....	20
3. Onderzoeksvragen en conceptueel model	23
3.1 Onderzoeksvragen.....	23
3.2 Conceptueel model	24
Deel 2 Data & methode	25
1. Algemene onderzoeksopzet	26
2. Deelnemers.....	27
3. Materiaal.....	30
4. Analyseprocedure.....	32
Deel 3 Resultaten	34
1. Pre-trip ervaringen	35
1.1 Motivatie en intentie	35
1.2 Voorbereidingen	36
2. Peri-trip ervaringen	39
2.1 Organisatorische aspecten	39
2.2 Vrijwilligerswerk versus vrije tijd	42
2.3 Context en omgeving	43

3.	Post-trip ervaringen.....	47
3.1	Ervaringen bij het terug thuiskomen	47
3.2	Debriefing en nawerking.....	50
3.3	Invloed en impact van de buitenlandervaring	51
3.4	Kritische reflectie	53
Deel 4	Discussie & conclusie	55
1.	Discussie.....	56
1.1	Bespreking resultaten	56
1.2	Beperkingen eigen onderzoek	59
1.3	Aanbevelingen	60
2.	Conclusie	62
	Referentielijst	63
	Bijlagen	70
Bijlage I.	Overzicht respondenten.....	72
Bijlage II.	Semigestructureerd interviewschema	72
Bijlage III.	Informed consent (audio/video interviews)	74
Bijlage IV.	Informed consent (tekstuele interviews).....	75
Bijlage V.	Codeboom pre-trip ervaringen.....	76
Bijlage VI.	Codeboom peri-trip ervaringen.....	78
Bijlage VII.	Codeboom post-trip ervaringen	80

LIJST MET TABELLEN EN FIGUREN

Tabellen

Tabel 1	Verschillende mogelijke definities vanuit invalshoeken toerisme of ontwikkeling.....	13
Tabel 2	Diverse vormen van vrijwilligerstoerismeprogramma's o.b.v. programmakenmerken.....	17
Tabel 3	Classificatie van aanbiedende vrijwilligersorganisaties	18
Tabel 4	Operationele rol van aanbiedende vrijwilligersorganisaties	19
Tabel 5	Organisaties die voorkomen in deze studie.....	29
Tabel 6	Onderzoeksvragen met bijbehorende hoofd- en subtopics	30
Tabel 7	Motivaties van eigenbelang	36
Tabel 8	Informatie via verschillende kanalen	36
Tabel 9	Georganiseerde mogelijkheden tot voorbereidingen.....	37
Tabel 10	Mate van organisatie	40
Tabel 11	Vormen van begeleiding	41
Tabel 12	Beïnvloedende factoren met betrekking tot andere vrijwilligertoeristen	44
Tabel 13	Beïnvloedende factoren met betrekking tot lokaliteit.....	46
Tabel 14	Bepalende factoren voor makkelijkere of moeilijker re-integratie.....	49
Tabel 15	Beïnvloedende factoren voor re-integratie	49
Tabel 16	Mogelijkheden tot debriefing en andere nawerking	51
Tabel 17	Persoonlijke vaardigheden.....	52
Tabel 18	Professionele vaardigheden	53

Figuren

Figuur 1	Continuüm vrijwilligerswerk-toerisme	15
Figuur 2	Conceptueel model	24

DEEL 1

INLEIDING

Het eerste deel van dit onderzoek omvat de probleemstelling, literatuurstudie en onderzoeksvragen. Dit onderdeel legt nader uit wat deze masterproef onderzoekt, welke de kennis en inzichten zijn vanuit de literatuur en welke specifieke onderzoeksvragen er in het vervolg van dit onderzoek gesteld worden.

1. PROBLEEMSTELLING

Vrijwilligerstoerisme is een unieke vorm van reizen (Wearing & Neil, 2000): het combineert toerisme met vrijwilligerswerk (Chen, 2016; Seher, Lehmeier, Rodrian, & Hopfinger, 2015). Het is een snelgroeiende sector waarin diverse organisaties mogelijkheden aanbieden (Gilfillan, 2015; Keese, 2011; McGehee & Santos, 2005) en steeds meer mensen met diverse achtergronden effectief deelnemen (Bailey & Russell, 2012; Tomazos & Butler, 2010; Wearing & Neil, 2000). Door de groeiende populariteit is vrijwilligerstoerisme als het ware een koopwaar met haar eigen markt geworden (Foller-Carroll & Charlebois, 2016; McGehee, 2014). Hierdoor krijgt vrijwilligerstoerisme een nieuwe betekenis: de nadruk wordt gelegd op toeristische activiteiten om zoveel mogelijk vrijwilligertoeristen te lokken (Keese, 2011; Wearing & McGehee, 2013). Dit lijkt echter tot spanningen (Keese, 2011). Door de stijgende concurrentie op de markt, drijft vrijwilligerstoerisme weg van haar originele betekenis om een verschil te maken voor de lokale bevolking in het gastland (Coghlan & Gooch, 2011; McGehee, 2014). Tevens worden de noden en capaciteiten van de vrijwilligertoerist uit het oog verloren (Bailey & Russell, 2012; McGehee, 2014), waardoor de stem van vrijwilligertoeristen steeds kritischer klinkt (Benson, 2015). Kortom, de sector kent veel uitdagingen en is nog verre van goed (Wearing & McGehee, 2013).

De commercialisering van vrijwilligerstoerisme legt veel tekortkomingen van de sector bloot (McGehee, 2014). Ondanks de groei van het fenomeen in praktijk en onderzoek, waardoor vrijwilligerstoerisme een goed gevestigd onderwerp in de literatuur is, is er een gebrek aan systematisch academisch onderzoek (Coghlan, 2015; Wearing & McGehee, 2013). Daarenboven zijn de meeste uitspraken gebaseerd op basis van gevalstudies, waardoor slechts selecte groepen worden bekeken en beschreven (Chen, 2016; Daley, 2013; Pan, 2017). Tot nog toe kan onderzoek geen eenduidige antwoorden leveren op gestelde problemen in de sector (Bailey & Russell, 2010). Eén van de uitdagingen voor onderzoek is de bestudering met betrekking tot de algemene ervaring van vrijwilligertoeristen (Campbell & Warner, 2016; Wearing & McGehee, 2013). Ondanks dat het perspectief van vrijwilligers in veel publicaties centraal staat, zijn volgende thema's of linken hiertussen onderbelicht in onderzoek: tevredenheid bij, levenservaring van, uitkomsten en invloed voor vrijwilligertoeristen (Boluk, Kline, & Stroobach, 2016; Bone & Bone, 2018; Gius, 2015; Hallmann & Zehrer, 2015; Schneller & Coburn, 2018; Seher e.a., 2015). De bestudering van motivaties van vrijwilligertoeristen is daarentegen een veel voorkomend thema in onderzoek (Kirillova, Lehto, & Cai, 2015; Seher e.a., 2015). Daarnaast is er tot nog toe weinig oog voor de mate waarin volgende factoren een rol spelen op de ervaringen met vrijwilligerstoerisme: de rol van vrijwilligerscoördinatoren (Sinervo, 2015), contextuele factoren (Kirillova e.a., 2015), het spanningsveld vrije tijd versus vrijwilligerswerk (Liston-Heyes & Daley, 2017), vrijwilligersorganisaties (Hammersley, 2014) en het type project (Alexander, 2012). De diversiteit van de markt en het spectrum aan mogelijkheden laat echter niet toe om ervan uit te gaan dat elke vrijwilliger evenveel baat heeft bij elk aangeboden project of programma (Campbell & Warner, 2016; Chen, 2016; McGehee, 2014). In een samenleving waar vrijwilligerstoerisme aan populariteit wint, is het dan ook belangrijk rekening te houden met de diversiteit van achtergronden en noden van vrijwilligertoeristen. Zo kunnen negatieve gevolgen voor vrijwilligertoerist en gastland geminimaliseerd worden en positieve effecten gemaximaliseerd (Wearing & McGehee, 2013).

Onderzoekers erkennen dat een blauwdruk praktijkvoorbeeld onwenselijk is, aangezien de sector wordt gekenmerkt door een diversiteit aan organisaties, programma's en projecten (Bailey & Russell, 2010). Vrijwilligersprojecten zouden beter moeten worden gemanaged, gemonitord en geëvalueerd (Gilfillan, 2015; McGehee, 2014). Voorts wordt vrijwilligerstoerisme veelal benaderd vanuit een dual denken. Het is meer gericht op toerisme of vrijwilligerswerk (Bailey & Russell, 2012), waardoor het ofwel goed is voor de vrijwilligertoerist, ofwel goed voor het gastland (Wearing & Neil, 2000). Daarnaast worden voornamelijk positieve ervaringen beschreven in onderzoek (Palmer, 2002), waarbij negatieve gemarginaliseerd blijken (Campbell & Warner, 2016; Frazer & Waitt, 2016; Zahra & McIntosh, 2007). Bovendien wordt de waaromvraag te weinig gesteld in onderzoek: "Waarom ervaren vrijwilligertoeristen iets als positief of negatief?" (Boluk e.a., 2016; Foller-Carroll & Charlebois, 2016).

Het doel van dit onderzoek is om na te gaan welke ervaringen vrijwilligertoeristen beleven doorheen de drie fasen van het vrijwilligersproces, pre-, peri- en post-trip (Marta, Guglielmetti, & Pozzi, 2006). Zowel positieve als negatieve ervaringen worden zo in kaart gebracht. Ook maakt dit het mogelijk om beïnvloedende factoren voor de ervaring te formuleren en bijzonder oog te hebben voor de rol van de lokaliteit, organisatie en vrijwilligertoeristen zelf op de ervaringen. Dit onderzoek tracht een bredere kijk te krijgen op het perspectief van vrijwilligertoeristen. Hierdoor zullen concrete praktijkaanbevelingen geformuleerd kunnen worden.

2. LITERATUURSTUDIE

2.1 Situering vrijwilligerstoerisme

2.1.1 Omschrijving vrijwilligerstoerisme

De term vrijwilligerstoerisme (voluntourism) werd in de 19de eeuw geïntroduceerd (Boretti & Fairer-Wessels, 2014; Kirillova e.a., 2015; Wearing & McGehee, 2013), maar pas vanaf de 20ste eeuw werd het fenomeen een 'booming business' (Demir & Sarıbaş, 2015; Jakubiak, 2012; Seher e.a., 2015; Wilson, 2015). Het refereert aan de praktijk van voorbereide vrijwilligersvakanties (Pan, 2017). Mensen van hoge inkomenslanden reizen naar middel- of lage-inkomenslanden om er deel te nemen aan een vrijwilligersproject en zo de lokale bevolking te ondersteunen in maatschappelijke situaties (Demir & Sarıbaş, 2015; Gilfillan, 2015; Loiseau e.a., 2016; Wearing & McGehee, 2013). Tussen het vrijwilligerswerk door nemen ze ook deel aan vrijetijdsactiviteiten, zoals toeristische trips of relaxen in het weekend (Alexander, 2012; Keese, 2011; Schwarz, 2018). Deze activiteiten spelen een significante rol in de motivaties en ervaringen van vrijwilligertoeristen (Demir & Sarıbaş, 2015). Doorgaans gaat het om een 'Noord-Zuid' stroom (Jakubiak, 2012): 'westerse' mensen uit ontwikkelde landen reizen naar ontwikkelingslanden in Afrika, Azië, Centraal- of Latijns-Amerika, ook wel het globale zuiden genaamd (Chen, 2016; Gilfillan, 2015; Keese, 2011; Kirillova e.a., 2015; Park, 2018; Wearing, 2001; Wu, Fu, & Kang, 2018; Zahra & McIntosh, 2007). Het verblijf in het buitenland duurt een aantal weken tot een aantal maanden of soms tot zelfs een jaar (Keese, 2011; McGehee & Santos, 2005; Tomazos & Butler, 2010). Participanten krijgen via vrijwilligerstoerismepraktijken de mogelijkheid om een meer authentieke ervaring te beleven (Godfrey, Wearing, & Schulenkorf, 2015) en een positieve bijdrage te leveren aan de lokale bevolking van armere landen (Demir & Sarıbaş, 2015; Foller-Carroll & Charlebois, 2016). Deze unieke reiservaringen kunnen een wederzijds voordeel hebben voor gastlanden en vrijwilligers (Demir & Sarıbaş, 2015; Park, 2018; Raymond & Hall, 2008; Wilson, 2015). Vrijwilligerstoerisme geeft de ruimte om emotioneel betekenisvolle connecties te maken (Kirillova e.a., 2015) en heeft bijgevolg de mogelijkheid om ontwikkelde- en ontwikkelingslanden met elkaar te verbinden (Foller-Carroll & Charlebois, 2016).

Er is geen universeel geaccepteerde definitie (Daley, 2013). Afhankelijk van het perspectief waarlangs men kijkt, zijn er veel verschillende definities mogelijk (Pan, 2017; Wearing & McGehee, 2013). Vrijwilligerstoerisme is dan ook een breed en multidimensionaal concept (Hallmann & Zehrer, 2015), waardoor het theoretiseren van de praktijk "is a diverse and contested terrain" (Frazer & Waite, 2016, p. 177). De fenomenale groei van vrijwilligerstoerisme, die de complexiteit en diversiteit van de sector enkel vergroot, maakt het definiëren steeds moeilijker (Benson, 2015; Wearing & McGehee, 2013). Ondanks het gebrek aan eenduidigheid, omvatten alle definities een inclusie van vrijwilligers- en vrijetijdsaspecten (Daley, 2013; McGehee, 2014; Seher e.a., 2015), waarbij sommige definities meer overhellen naar toerisme en anderen meer naar ontwikkeling (Bailey & Russell, 2012). Tabel 1 illustreert een aantal definities op basis van deze tweedeling.

Tabel 1

Verskillende mogelijke definities vanuit invalshoeken toerisme of ontwikkeling

<i>perspectief, vertrekpunt of invalshoek</i>	<i>definities</i>
toerisme en vrije tijd	<ul style="list-style-type: none"> • "Those tourists who, for various reasons, volunteer in an organized way to undertake holidays that might involve aiding for alleviating the material poverty of some groups in society, the restoration of certain environments, or research into aspects of society or environment" (Wearing, 2001, p. 1). • "What we are seeing today is a combination of this 'un-coerced help' with some form of leisure travel, where the two significantly overlap to form an alternative tourism product considered 'altruistically motivated travel', or volunteer tourism" (Ingram, 2008, p. 19). • "Any tourist who participates in volunteer work while travelling (...) regardless of whether the volunteer work is the sole purpose of his/her vacation" (Guttentag, 2009, p. 538). • "Tourism volunteering encompasses individuals volunteering in their own community (i.e., host volunteering) and tourists volunteering at a destination (i.e., volunteer tourism). Volunteers in tourism on the whole are engaged in the process of assisting the leisure experiences of others while simultaneously undertaking a recreational activity either in their home community or in a destination further afield" (Holmes, Smith, Lockstone-Binney, & Baum, 2010, p. 255).
vrijwilligerswerk en ontwikkeling	<ul style="list-style-type: none"> • "Utilizing discretionary time and income to go out of the regular sphere of activity to assist others in need" (McGehee & Santos, 2005, p. 760). • "A specific type of sustained, planned, pro-social behavior that benefits strangers and occurs within an organizational setting" (Marta e.a., 2006, p. 222). • "The conscious, seamlessly integrated combination of voluntary service to a destination and the best, traditional elements of travel – arts, culture, geography, history and recreation – in that destination" (VolunTourism.org, 2014).

2.1.2 Continuüm vrijwilligerswerk-toerisme

Aan de grond van de complexe definiëring ligt het fundamentele kruispunt vrijwilligerswerk-toerisme (Keese, 2011). Vrijwilligerstoerisme wordt door veel onderzoekers omschreven als een unieke vorm van reizen waarbij toerisme wordt gecombineerd met vrijwilligerswerk (bijv. Chen, 2016; Foller-Carroll & Charlebois, 2016; Freidus, 2016; Keese, 2011; Park, 2018; Tomazos & Butler, 2010; Wearing & Neil, 2000). Deze auteurs beschouwen vrijwilligerstoerisme als een alternatieve en duurzame vorm van toerisme, ontstaan als antwoord op de vele kritieken die massatoerisme kreeg voor haar negatieve gevolgen op gastlanden (Boluk e.a., 2016; Gilfillan, 2015; Jakubiak, 2012; Zahra & McIntosh, 2007). De praktijk wordt gelinkt aan verschillende vormen van niettoerisme, zoals onder andere 'gapping', 'backpacken', 'international service-learning' (Liston-Heyes & Daley, 2017) of 'activity-based tourism' (Mike & Marina, 2005). Liston-Heyes en Daley (2017) bemerken echter dat vrijwilligerstoerisme toch wezenlijk anders is dan deze vormen van niettoerisme, aangezien het zowel vrijetijds- als vrijwilligersactiviteiten includeert. Het spanningsveld dat bij vrijwilligerstoerisme ontstaat rondom de vrijwilligerswerk-vrijetijdsverhouding zorgt ervoor dat de zingeving bij vrijwilligerstoerisme anders is dan bij andere vormen van toerisme (Liston-Heyes & Daley, 2017).

Andere wetenschappers leggen, via het vrijwilligersaspect van vrijwilligerstoerisme, meer de link met alternatieve ontwikkelingshulp en -samenwerking (Hammersley, 2014; Palmer, 2002; Wearing & McGehee, 2013). Wanneer duurzaam en verantwoord toegepast, kan vrijwilligerstoerisme een bijdrage leveren aan ontwikkeling van het gastland (Gilfillan, 2015). Desondanks dient er enige voorzichtigheid gehanteerd te worden (Wearing & McGehee, 2013). Door de commercialisering van de markt (Coghlan & Gooch, 2011; Foller-Carroll & Charlebois, 2016; Gilfillan, 2015) zijn er spanningen ontstaan tussen toeristen, organisaties en gastlanden (Keese, 2011). Het evenwicht tussen vrijwilliger en gastland is niet altijd evenredig (Campbell & Warner, 2016).

Ongeacht het perspectief, vertonen vrijwilligerstoerismepraktijken steevast kenmerken van zowel toerisme als vrijwilligerswerk (Chen, 2016). Het kan dan ook gezien worden in het continuüm vrijwilligerswerk-toerisme (Callanan & Thomas, 2005; McGehee, 2014; Schwarz, 2018; Wearing & McGehee, 2013). Callanan en Thomas (2005) maken in hun onderzoek drie classificaties voor vrijwilligerstoerismepraktijken, met oppervlakkig- en diepgaand vrijwilligerstoerisme als de twee uitersten van het continuüm (zie Figuur 1).

Figuur 1. Continuüm vrijwilligerswerk-toerisme. Aangepast overgenomen uit "Volunteer tourism: Deconstructing volunteer activities within a dynamic environment", door Callanan, M. & Thomas, S., 2005, p. 196–198.

2.1.3 Evolutie

Vrijwilligerstoerisme ontstond als Brits en Europees fenomeen, maar breidde al snel uit tot over de hele wereld (Alexander, 2012; Wearing & McGehee, 2013). De markt is de afgelopen decennia sterk gegroeid: tal van organisaties bieden verscheidene vormen aan en steeds meer mensen participeren (Gilfillan, 2015; Kontogeorgopoulos, 2017; Tomazos & Butler, 2010). De groei behoudt zich niet langer tot jongvolwassenen uit westerse landen die reizen naar ontwikkelingslanden (Seher e.a., 2015). Ook steeds meer Aziatische en Afrikaanse participanten nemen deel (Lo & Lee, 2011). Daarnaast vindt het ook steeds meer plaats binnen de grenzen van een land (Holmes, Smith, Lockstone-Binney, & Baum, 2010; Wu e.a., 2018). Voornamelijk praktijken van korte duur winnen aan populariteit, die meestal worden aangeboden door commerciële organisaties (Foller-Carroll & Charlebois, 2016).

Daar waar slechts een aantal weinig bekende niet-gouvernementele organisaties (ngo's) de primaire voorzieners van vrijwilligerstoerisme waren, is er heden een spectrum aan organisaties, gaande van non-profitorganisaties tot (social)profitorganisaties (McGehee, 2014; Palmer, 2002; Wearing & McGehee, 2013). Steeds meer commerciële organisaties proberen hun plaats op de markt te bemachtigen (Coghlan & Gooch, 2011; Wearing & McGehee, 2013). Zij adverteren over vakantiemogelijkheden die zouden bijdragen tot ontwikkeling van zichzelf en het gastland (Gilfillan, 2015; Tomazos & Butler, 2010) en proberen op deze manier zoveel mogelijk vrijwilligertoeristen te lokken (Keese, 2011; Wearing & Neil, 2000). Ngo's en andere kleinere aanbieders dienen zich aan te passen aan de commercialisering van de markt en zijn verplicht ook deel te nemen aan marketingpraktijken (Keese, 2011) of gaan samenwerkingen aan met commerciële organisaties (Coghlan & Gooch, 2011). Ook overheidsinstellingen bieden steeds meer vrijwilligerstoerismepraktijken aan (Foller-Carroll & Charlebois, 2016; Pan, 2017; Park, 2018), waardoor de markt ook geïnstitutionaliseerd geraakt (Seher e.a., 2015).

De verschillende stakeholders in vrijwilligerstoerisme, met name vrijwilligertoeristen, aanbieders, overheden en gastlanden, hebben elk hun eigen redenen om geïnteresseerd te zijn in deze sector (Alexander, 2012; Taplin, Dredge, & Scherrer, 2014).

2.1.4 Kritiek

Vrijwilligerstoerisme blijkt veelal haar beloftes niet waar te kunnen maken (Coghlan & Gooch, 2011), waardoor steeds meer kritieken worden geuit (Benson, 2015; Pan, 2017; Park, 2018). Onderzoekers waarschuwen daarenboven steeds vaker voor mogelijk negatieve gevolgen, zowel voor gastlanden als vrijwilligertoeristen (Chen, 2016; Foller-Carroll & Charlebois, 2016; Guttentag, 2009). Kritieken gaan vaak over de vragen wie er het meeste voordeel uit haalt (Jakubiak, 2012) en welke de oprechte motivaties van vrijwilligertoeristen zijn (Boluk e.a., 2016). De kritiek wordt veelal gegeven aan vrijwilligerstoerismepraktijken van korte duur (Loiseau e.a., 2016; Pan, 2017; Park, 2018).

Aan het hart van deze kritieken ligt het argument dat vrijwilligerstoerisme kenmerken vertoont van neo-kolonialisme (Bone & Bone, 2018; Everingham, 2015; McGehee & Santos, 2005). Wanneer geen degelijke kritische reflectie in de buitenlandervaring wordt geïmplementeerd, kan het leiden tot simplistische, stereotype beeldvorming over ontwikkelingslanden en globale problematieken (Bone & Bone, 2018; Freidus, 2016; Hammersley, 2014). Daarnaast hebben de vaak ongeschoolde vrijwilligers te weinig ervaring om de taken uit te dragen en leveren en beschikken ze niet over voldoende capaciteiten om informatie en vaardigheden aan de lokaliteit mee te geven of 'agents of change' te zijn (Schneller & Coburn, 2018; Schwarz, 2018). Tevens dient de vraag gesteld te worden of het niet iets is voor geprivilegieerde mensen, aangezien het vaak gaat om kostelijke trips (Jakubiak, 2012). Dit in tegenstelling tot de belofte van diepgaand intercultureel begrip en gedeelde culturele uitwisseling (Freidus, 2016; Gilfillan, 2015).

De kritieken demonstreren de concurrerende noden van vrijwilligertoeristen, lokale gemeenschappen en waar projecten effectief voor gekwalificeerd zijn (Wilson, 2015), aangewakkerd door de commercialisatie van de markt (Boluk e.a., 2016; Frazer & Waite, 2016).

2.2 Aanbieders van vrijwilligerstoerisme

2.2.1 Organisaties en hun mogelijkheden

De praktijk van vrijwilligerstoerisme heeft veel verschijningsvormen: diverse organisaties bieden een spectrum van programma's aan (Bailey & Russell, 2012; Taplin e.a., 2014). Vrijwilligertoeristen nemen zonder vergoeding deel aan buitenlandse vrijwilligersprojecten (Bailey & Russell, 2012) die tegemoetkomen aan tal van maatschappelijke problemen. De focus van het vrijwilligersproject kan gevonden worden in sociale, culturele, milieu- en natuurlijke, humanitaire, onderwijsgerelateerde, infrastructurale, onderzoekgerelateerde of economische domeinen (Foller-Carroll & Charlebois, 2016; Jakubiak, 2012; Kirillova e.a., 2015; Schneller & Coburn, 2018; Wearing & McGehee, 2013; Wu e.a., 2018). De vorm van het vrijwilligersprogramma heeft een invloed op de vrijwilligertoerist, diens ervaring en de post-trip effecten (Alexander, 2012; Campbell & Warner, 2016). Elke vrijwilliger is een uniek individu dat een vrijwilligerstoerismepraktijk verdient die is aangepast aan de eigen noden, vaardigheden en karakteristieken (Campbell & Warner, 2016; Chen, 2016; McGehee, 2014). Tabel 2 geeft de verschillende mogelijkheden in programma's weer. Het zijn de aanbiedende organisaties die de 'programmamenmerken' uit Tabel 2 bepalen. Elke organisatie legt een andere nadruk op hun aangeboden programma's (Bailey & Russell, 2012). Aangezien deze kenmerken, de organisatorische filosofie, structuur en waarden van de organisaties van invloed zijn op de vrijwilligertoerist (Campbell & Warner, 2016; Liston-Heyes & Daley, 2017; Taplin e.a., 2014), dienen de verschillende soorten organisaties toegelicht te worden (zie Tabel 3).

Tabel 2

Diverse vormen van vrijwilligerstoerismeprogramma's o.b.v. programmamenmerken

<i>verschillende mogelijkheden in programmamenmerken</i>	<i>referenties</i>
doelstelling vrijwilligersactiviteiten ¹	(Campbell & Warner, 2016; Hammersley, 2014; Loiseau e.a., 2016; Wearing & McGehee, 2013).
domein vrijwilligerswerk	(Campbell & Warner, 2016; Foller-Carroll & Charlebois, 2016; Gilfillan, 2015; Godfrey e.a., 2015; Kirillova e.a., 2015; Schneller & Coburn, 2018; Wu e.a., 2018).
lengte buitenlandverblijf	(Bailey & Russell, 2012; Campbell & Warner, 2016; Coghlan, 2015; Gilfillan, 2015; Godfrey e.a., 2015; Hammersley, 2014; Keese, 2011; Loiseau e.a., 2016; McGehee & Santos, 2005; Tomazos & Butler, 2010; Wearing & McGehee, 2013; Wu e.a., 2018).
locatie/gastland	(Hammersley, 2014; Schneller & Coburn, 2018).
participanten ²	(Bailey & Russell, 2012; Benson, 2015; Hammersley, 2014).

¹ intercultureel begrip en ontwikkelingshulp of vrije tijd en toerisme

² groep vrijwilligertoeristen

Tabel 3

Classificatie van aanbiedende vrijwilligersorganisaties

	<i>soort aanbiedende organisatie</i>	<i>referenties</i>
for-profit	touroperators	(Bailey & Russell, 2012; Benson, 2015; Coghlan & Gooch, 2011; Foller-Carroll & Charlebois, 2016; McGehee, 2014; Palmer, 2002; Pan, 2017; Park, 2018; Raymond & Hall, 2008; Schneller & Coburn, 2018; Seher e.a., 2015; Tomazos & Butler, 2010; Wearing & McGehee, 2013).
	niet-toeristische bedrijven en ondernemingen	(Foller-Carroll & Charlebois, 2016; Gilfillan, 2015).
non-profit	niet-gouvernementele organisaties (ngo's)	(Coghlan & Gooch, 2011; Jakubiak, 2012; Keese, 2011; McGehee, 2014, 2014; Mostafanezhad, 2014; Palmer, 2002, 2002; Pan, 2017; Park, 2018; Raymond & Hall, 2008; Schneller & Coburn, 2018; Tomazos & Butler, 2010, 2010; Wearing & McGehee, 2013).
	stichtingen	(Benson, 2015; Jakubiak, 2012; Keese, 2011; McGehee, 2014; Pan, 2017; Wearing & McGehee, 2013).
	academische groepen en onderwijsinstellingen	(Foller-Carroll & Charlebois, 2016; Pan, 2017; Park, 2018; Tomazos & Butler, 2010; Wearing & McGehee, 2013).
	religieuze organisaties	(Gilfillan, 2015; Park, 2018).
	overheid	(Jakubiak, 2012; Park, 2018; Seher e.a., 2015).

Noot. Aangepast overgenomen uit "Monitoring and evaluating volunteer tourism: a review and analytical framework", door Taplin, J., Dredge, D., & Scherrer, P., 2014, p. 13.

2.2.2 De rol van de aanbiedende organisatie

Volgens Taplin, Dredge en Scherrer (2014) kunnen aanbiedende organisaties op verschillende operationele niveaus werken (zie Tabel 4). Tabel 4 impliceert dat vrijwilligers deelnemen aan vrijwilligerstoerismepraktijken via een organisatie die functioneert op één van deze niveaus. De organisaties bereiden de trip gedeeltelijk of volledig voor. Zo worden in veel voorbeeldpraktijken, naast de vrijwilligersplek, ook vervoer, voeding, huisvesting, benodigde materialen, toeristische activiteiten en lokale ondersteuning voorzien (Keese, 2011; Pan, 2017). Voor deze 'all-inclusive' reizen, die veelal worden voorzien door commerciële uitzendorganisaties, betalen vrijwilligertoeristen vaak een aanzienlijk bedrag (Bailey & Russell, 2012; Jakubiak, 2012; Wearing & McGehee, 2013). Een vrijwilligertoerist gebruikt dus vrije tijd en inkomen om anderen te helpen (McGehee & Santos, 2005).

Uit onderzoek blijken de aanbiedende organisaties een belangrijke sleutelrol te spelen: zij bewerkstelligen intercultureel begrip (Hayden e.a., 2016; Liston-Heyes & Daley, 2017). Om de positieve uitkomsten te maximaliseren en de negatieve te minimaliseren (Bailey & Russell, 2012), dient een educatieve methodologie doorheen de fasen van het vrijwilligersproces geïmplementeerd te worden (Hammersley, 2014; Marta e.a., 2006). Organisaties moeten enerzijds voor een goede match tussen vrijwilligertoerist en vrijwilligersproject zorgen door selectiecriteria vast te leggen (Raymond & Hall, 2008) en voldoende informatie te voorzien opdat de vrijwilligertoerist zich kan oriënteren en realistische verwachtingen kan stellen (Bone & Bone, 2018; Chen, 2016). Anderzijds dienen zij voorbereidingen voor vertrek, lokale begeleiding en debriefingsmogelijkheden te voorzien (Bailey & Russell, 2012; Boluk e.a., 2016; Liston-Heyes & Daley, 2017; McGehee & Santos, 2005; Raymond & Hall, 2008). Zo kunnen doelen geformuleerd worden (Hayden e.a., 2016) en uitdagingen overwonnen worden (Tomazos & Butler, 2010), zodat ervaringsgericht leren, intercultureel begrip en gedeeld verantwoordelijkheidsgevoel gewaarborgd kunnen worden (Hammersley, 2014).

Tabel 4

Operationele rol van aanbiedende vrijwilligersorganisaties

<i>operationele rol</i>	<i>omschrijving</i>	<i>referenties</i>
zendorganisatie	kan elk type organisatie uit Tabel 3 zijn en hebben vaak partnerschappen met lokale organisaties	(Campbell & Warner, 2016; Keese, 2011; Taplin e.a., 2014).
gastorganisatie	kan elk type organisatie uit Tabel 3 zijn, is gevestigd in het gastland en heeft veelal een partnerschap met een uitzendorganisatie	(Campbell & Warner, 2016; Keese, 2011; Taplin e.a., 2014).
zend- en gastorganisatie	dubbele rol van bovenstaande	(Taplin e.a., 2014).

Noot. Aangepast overgenomen uit "Monitoring and evaluating volunteer tourism: a review and analytical framework", door Taplin, J., Dredge, D., & Scherrer, P., 2014, p. 13.

2.3 De vrijwilligertoerist

Vrijwilligertoeristen reizen naar een andere locatie, lokaal of internationaal, om zich te engageren voor een vrijwilligersproject (Boretti & Fairer-Wessels, 2014). Ze vormen een bijzonder type toerist omdat ze niet alleen op zoek zijn naar recreatie, maar ook naar mogelijkheden om te interageren met de lokale bevolking en om anderen te helpen (Bailey & Russell, 2012; Liston-Heyes & Daley, 2017; Wilson, 2015). Hallmann en Zehrer (2015) ontwaren geen duidelijke typologie van de vrijwilligertoerist. Ook volgens Benson (2015) valt er geen homogene groep te onderscheiden. Toch blijkt dat er proportioneel gezien meer vrouwen en hooggeschoolden deelnemen (Hallmann & Zehrer, 2015). Bovendien zetten voornamelijk jongvolwassenen zich in (Alexander, 2012; Bailey & Russell, 2012; Foller-Carroll & Charlebois, 2016; Freidus, 2016; Keese, 2011; Schneller & Coburn, 2018; Seher e.a., 2015), al is vrijwilligerstoerisme per definitie van alle leeftijden.

2.3.1 Motivaties voor vertrek

Vrijwilligertoeristen vormen een diverse groep (Bailey & Russell, 2012; Benson, 2015; Wearing & Neil, 2000). Aangezien er tal van mogelijkheden bestaan, komt het besluit om deel te nemen aan vrijwilligerstoerisme, de gekozen timing en de lengte van het verblijf ook voort uit verschillende motivaties (Foller-Carroll & Charlebois, 2016; Kontogeorgopoulos, 2017; Tomazos & Butler, 2010; Wu e.a., 2018). Die motivaties zijn onderhevig aan de achtergrond van de vrijwilligertoerist (Tomazos & Butler, 2010). Elke vrijwilligertoerist is namelijk gevormd door eerdere ervaringen en socialisatie (McGehee & Santos, 2005; Tomazos & Butler, 2010) en heeft bijgevolg zijn eigen karakteristieken (Bailey & Russell, 2012).

Er wordt voornamelijk een onderscheid gemaakt tussen twee grote motivaties: altruïsme en eigenbelang (Keese, 2011; Kontogeorgopoulos, 2017; Palmer, 2002; Wearing & McGehee, 2013; Wu e.a., 2018), ook wel interne en externe drijfveren genaamd (Boretti & Fairer-Wessels, 2014). Vrijwilligertoeristen verwachten nuttig te zijn en iets waardevols bij te dragen, maar willen er ook zelf voordeel uit halen (Coghlan & Gooch, 2011; Gilfillan, 2015; Keese, 2011; Palmer, 2002). Veel voorkomende persoonlijke motivaties zijn: het ontsnappen aan het dagelijkse leven van de moderne samenleving (Kontogeorgopoulos, 2017; McGehee & Santos, 2005; Seher e.a., 2015; Tomazos & Butler, 2010; Wearing & Neil, 2000), het beleven van een unieke reiservaring (Foller-Carroll & Charlebois, 2016), het leren van de interactie met de lokale bevolking en diens cultuur (Bailey & Russell, 2010; Chen, 2016; Palmer, 2002) en carrière- en academische ontwikkeling (Chen, 2016; Kontogeorgopoulos, 2017). Tegelijk willen de vrijwilligertoeristen een bijdrage leveren aan samenlevingen in nood (Bailey & Russell, 2012; Tomazos & Butler, 2010; Wearing & Neil, 2000). Het is afhankelijk van vrijwilliger of die meer gedreven wordt door altruïstische of egocentrische motivaties (Coghlan & Gooch, 2011; Keese, 2011; Palmer, 2002). Ongeacht de reden om deel te nemen, zijn er significante verschillen in de uitkomsten en tevredenheid bij diverse vrijwilligertoeristen (Demir & Sarıbaş, 2015; Wu e.a., 2018; Zahra & McIntosh, 2007). Deze verschillende invloeden op de ervaring staan volgens Campbell en Warner (2016) los van altruïstische of egocentrische motivaties.

2.3.2 Ervaring gedurende verblijf

Vrijwilligerstoerisme moet gezien worden als een ruilrelatie: individuen geven hun tijd en vaardigheden om te helpen in een project en ervaren er verschillende voordelen en kosten voor terug (Hallmann & Zehrer, 2015). Gedurende hun verblijf in het buitenland ervaren ze een mix van positieve en negatieve gevoelens (Palmer, 2002; Zahra & McIntosh, 2007). Of de ervaring positief of negatief is, hangt af van (1) persoonlijke karakteristieken van vrijwilligertoeristen (Alexander, 2012), (2) ervaringen bij het vrijwilligersproject en de kenmerken van het vrijwilligersprogramma en (3) ervaringen in interacties met de lokaliteit (Bailey & Russell, 2010; Campbell & Warner, 2016).

De confrontatie met de vaak collectivistische cultuur van het gastland is volgens Campbell en Warner (2016) cruciaal: de cultuurverschillen met het westers individualisme leveren al snel uitdagingen op en kunnen leiden tot desoriëntatie (cultuurshock). Wanneer vrijwilligertoeristen dit overwinnen, komen ze tot zelfevaluatie: ze stellen hun eigen leven in vraag, waardoor er een innerlijke verandering kan plaatsvinden (Bailey & Russell, 2012; Campbell & Warner, 2016; Chen, 2016; Coghlan & Gooch, 2011; Coghlan & Weiler, 2015; Foller-Carroll & Charlebois, 2016; Pan, 2017; Tomazos & Butler, 2010; Wearing & McGehee, 2013). Dit leidt tot intercultureel begrip en transformerend leren, maar hier zijn interacties en connectie met de lokaliteit voor nodig (Bailey & Russell, 2010; Coghlan & Gooch, 2011; Everingham, 2015; Kirillova e.a., 2015; McGehee, 2014). Dit moet actief en structureel aangemoedigd worden (Bailey & Russell, 2010; Chen, 2016; Everingham, 2015; Raymond & Hall, 2008). Tomazos en Butler (2010) duiden hierbij de aanbieders van vrijwilligerstoerisme aan. Het zijn zij die vrijwilligertoeristen doorheen het vrijwilligersproces moeten begeleiden om kritische interactie, discussie en zelfreflectie te voorzien (Coghlan & Gooch, 2011; Hammersley, 2014; Liston-Heyes & Daley, 2017; Raymond & Hall, 2008; Tomazos & Butler, 2010). Intercultureel begrip en transformerend leren moeten dus eerder worden gezien als een doel en proces, dan als een uitkomst (Kirillova e.a., 2015).

Soms verloopt het acclimatiseren moeizaam (Chen, 2016). Negatieve ervaringen zijn steeds meer zichtbaar in de praktijk (Bailey & Russell, 2012; Foller-Carroll & Charlebois, 2016; McGehee & Santos, 2005; Wearing & McGehee, 2013), maar weinig zichtbaar in onderzoek en literatuur (Campbell & Warner, 2016). Vrijwilligertoeristen kunnen een gevoel van hopeloosheid ervaren (Godfrey e.a., 2015; McGehee & Santos, 2005). Dit kan gebeuren bij een gebrek aan lokale begeleiding (Campbell & Warner, 2016; Coghlan & Gooch, 2011; Liston-Heyes & Daley, 2017). Vrijwilligers kunnen de uitdagingen niet alleen overwinnen (Coghlan & Gooch, 2011). Voor sommigen kan de ervaring zelfs 'desastreus' zijn (Palmer, 2002).

2.3.3 Invloed en impact na terugkeer

Vrijwilligerstoerisme kan leiden tot effecten op zowel korte als lange termijn (Seher e.a., 2015). Diepgaande en blijvende effecten brengen voornamelijk persoonlijke verandering in het leven van vrijwilligertoeristen (Campbell & Warner, 2016; Coghlan & Gooch, 2011; Foller-Carroll & Charlebois, 2016). Of deze veranderingen al dan niet positief zijn, hangt af van positieve of negatieve ervaringen en tevredenheid tijdens de trip (Bailey & Russell, 2010; Hallmann & Zehrer, 2015). Negatieve ervaringen tijdens de reis kunnen leiden tot een negatieve impact op de vrijwilligertoerist (Campbell & Warner, 2016). Er is echter weinig systematisch onderzoek gedaan naar de negatieve effecten (Palmer, 2002). Daarenboven zijn er positieve uitkomsten voor lokale gemeenschappen mogelijk (Everingham, 2015). Vrijwilligertoeristen (en lokale gemeenschappen) leren en groeien dus vanuit hun ervaringen (Foller-Carroll & Charlebois, 2016; Wearing & Neil, 2000). Tomazos en Butler (2010) wijzen erop dat het de kunst is hetgeen vrijwilligertoeristen hebben geleerd, te implementeren in hun dagelijks leven. Vrijwilligersprogramma's moeten deelnemers bewapenen met kennis en connecties om hetgeen ze hebben geleerd verder te zetten (Bailey & Russell, 2010).

De re-integratie in thuisland is niet altijd een makkelijk proces (reverse cultuurshock) (Coghlan & Gooch, 2011; Wearing & McGehee, 2013). Volgens McGehee en Santos (2005) kan intercultureel leren er ook toe leiden dat vrijwilligertoeristen anders omgaan met hun sociale netwerk: nieuwe sociale netwerken kunnen ontstaan en oude kunnen afbrokkelen. Vrijwilligers komen meestal terug met een ander idee op het leven en voelen zich hierdoor soms ver af staan van vrienden en familie (Foller-Carroll & Charlebois, 2016; McGehee & Santos, 2005; Pan, 2017; Zahra & McIntosh, 2007). Ze kunnen een 'reverse cultuurshock' ervaren (Campbell & Warner, 2016; Coghlan & Gooch, 2011).

De buitenlandervaring kan dus een 'zuiverende' ervaring zijn (Zahra & McIntosh, 2007). Vrijwilligertoeristen zijn bewust geworden van globale structuren (McGehee & Santos, 2005; Seher e.a., 2015), ervaren een positieve invloed op academische ontwikkeling of carrière, hebben een grotere burgerschapszin en zijn persoonlijk ontwikkeld (Bailey & Russell, 2010; Boretti & Fairer-Wessels, 2014; Campbell & Warner, 2016; Foller-Carroll & Charlebois, 2016; McGehee & Santos, 2005; Pan, 2017; Zahra & McIntosh, 2007). Tevens vertonen teruggekeerde vrijwilligertoeristen grotere pro-milieuedragingen (Schneller & Coburn, 2018) en zijn ze gevoeliger voor verantwoordelijkheid en rechtvaardigheid in de samenleving (Zahra & McIntosh, 2007; Zarandian, Shalbfian, Ryan, & Amin Bidokhti, 2016). Deze groei is enkel maar mogelijk omdat ze voor uitdagingen en moeilijkheden kwamen te staan tijdens hun trip (Pan, 2017). Vrijwilligerstoerisme verschilt hierbij wezenlijk van traditionele toeristische ervaringen (Zahra & McIntosh, 2007). Kortom, intercultureel en emotioneel betekenisvolle connecties kunnen leiden tot positieve ervaringen en invloed en zijn dus van groot belang (Campbell & Warner, 2016; Wearing & Neil, 2000). Interactie en discussie met de lokale bevolking dienen aangemoedigd te worden (Chen, 2016; Coghlan & Gooch, 2011).

Vrijwilligerstoerismepraktijken kunnen dus een langdurige impact hebben op vrijwilligers (Zahra & McIntosh, 2007). Ze dragen bij aan persoonlijke- en professionele ontwikkeling op tal van gebieden (Bailey & Russell, 2010). Er is een duidelijke link tussen de ervaringen gedurende het verblijf en de latere impact op het leven (Campbell & Warner, 2016).

3. ONDERZOEKSVRAGEN EN CONCEPTUEEL MODEL

3.1 Onderzoeksvragen

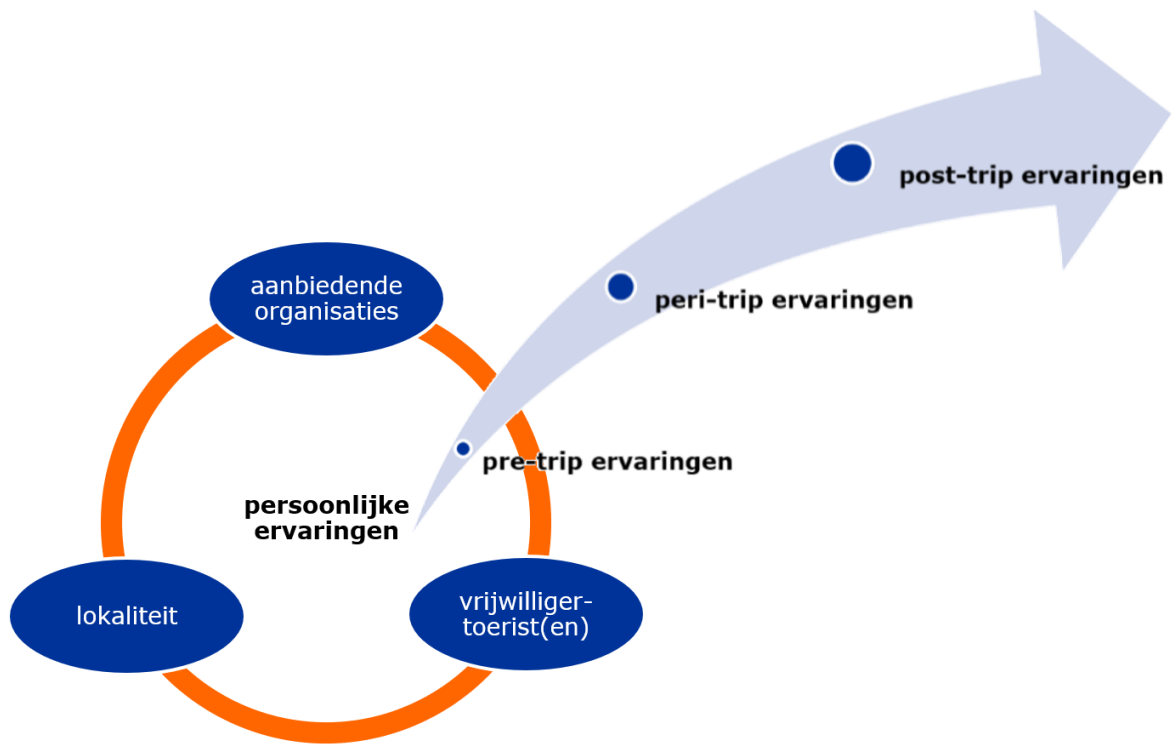
Dit onderzoek zoekt naar kennis en inzichten in de algemene ervaringen van vrijwilligertoeristen. Vanuit voorgaande literatuurstudie blijkt dat de ervaringen met vrijwilligerstoerismepraktijken onlosmakelijk verbonden zijn met de drie fasen, pre-, peri- en post-trip, van het internationaal vrijwilligersproces (Marta e.a., 2006). Daarnaast wordt uit deze literatuurstudie duidelijk dat doorheen dit vrijwilligersproces drie grote stakeholders een belangrijke rol spelen, namelijk (1) aanbieders, bestaande uit lokale en uitzendende vrijwilligersorganisaties, (2) lokaliteit, bestaande uit de lokale cultuur en gemeenschap en (3) eindgebruikers, bestaande uit andere vrijwilligertoeristen en 'het zelf', gevormd door eigen socialisatie (Alexander, 2012; Taplin e.a., 2014; Wearing & McGehee, 2013).

De globale onderzoeksvraag "Hoe ervaren deelnemers vrijwilligerstoerismepraktijken" kan bijgevolg opgesplitst worden in twee beschrijvende onderzoeksvragen die elk verder opgesplitst worden in verklarende vragen. Een eerste hoofdvraag zoekt naar de algemene ervaring van vrijwilligertoeristen met betrekking tot de fasen van het vrijwilligersproces. Hierbij is er oog voor de beïnvloedende factoren voor deze ervaring. Een tweede hoofdvraag stelt de rol van de belangrijke stakeholders in vraag. Zo zal een totaalbeeld ontstaan van de verschillende mogelijke ervaringen van vrijwilligerstoerisme, welke beïnvloedende factoren een rol spelen en welke rol andere actoren hierin spelen. Het conceptueel model (zie Figuur 2) illustreert de wederzijdse verhouding tussen de belangrijke stakeholders doorheen het vrijwilligersproces.

Hoe ervaren deelnemers vrijwilligerstoerismepraktijken?

- Wat zijn de ervaringen van vrijwilligertoeristen doorheen de drie fasen van het vrijwilligersproces?
  - o Welke factoren dragen bij tot de ervaringen van vrijwilligertoeristen?
- In welke mate spelen de verschillende stakeholders een rol voor de ervaring van vrijwilligertoeristen?
  - o Welke rol spelen *vrijwilligertoeristen en hun ruimere omgeving* op de ervaring van de vrijwilligertoerist?
  - o Welke rol spelen *voorzieners* op de ervaringen van de vrijwilligertoerist?
  - o Welke rol speelt de *lokaliteit* op de ervaringen van de vrijwilligertoerist?

3.2 Conceptueel model

Figuur 2. Conceptueel model

DEEL 2

DATA & METHODE

Het tweede deel van deze masterproef omvat de gehanteerde methodiek en opzet van het onderzoek. Dit deel legt nader de gekozen respondenten, het gebruikte onderzoeksmateriaal en de gehanteerde analyseprocedure uit.

1. ALGEMENE ONDERZOEKSOPZET

Dit onderzoek verkende de ervaringen van vrijwilligertoeristen doorheen de fasen van het vrijwilligerstoerisme proces: pre-, peri- en post-trip (Hammersley, 2014; Marta e.a., 2006). De keuze ging naar het onderzoeken van de totale ervaring van verscheidene vormen van vrijwilligerstoerisme, omdat tot nu de fasen voornamelijk apart werden onderzocht of een verband tussen de motivaties (pre) of ervaringen (peri) enerzijds en de impact (post) anderzijds werd gezocht (bijv. Campbell & Warner, 2016; Chen, 2016; Foller-Carroll & Charlebois, 2016; Gilfillan, 2015; Zarandian e.a., 2016). Daarnaast peilde dit onderzoek ook naar de impact van de ervaring op het verdere leven van diverse vrijwilligertoeristen, daar dit een onderbelicht thema bleek in academisch onderzoek (Campbell & Warner, 2016; Foller-Carroll & Charlebois, 2016) en de weinige inzichten in de literatuur voornamelijk waren gebaseerd op basis van gevalstudies (Pan, 2017).

Aangezien het narratieve perspectief van de vrijwilligertoerist en diens context centraal stond, leenden de onderzoeksvragen zich ertoe een kwalitatief onderzoek uit te voeren (Yin, 2016). Het exploratief karakter van dit onderzoek staat toe diverse ervaringen met betrekking tot verschillende vormen van vrijwilligerstoerisme te belichten. Opdat meer diepgaand de gedachten, opinies, attitudes en gevoelens van vrijwilligertoeristen verzameld konden worden, werd gekozen voor het uitvoeren van individuele interviews (Baarda e.a., 2013).

In de trend van opkomend 'internet-based' onderzoek, werd de traditionele onderzoeksmethodiek van interviewen gebruikt in een online omgeving (Eynon, Fry, & Schroeder, 2008; Lee, Fielding, & Blank, 2008). Alle 22 interviews met verschillende vrijwilligertoeristen werden online synchroon afgenomen via Skype en WhatsApp, respectievelijk voor communicatie via audio/video en het tekstuele (O'Connor, Madge, Shaw, & Wellens, 2008). Het online afnemen stond toe ook Nederlandse vrijwilligertoeristen in dit onderzoek te includeren (Lee e.a., 2008). De interviews vonden plaats van eind december 2018 tot midden februari 2019 en duurden gemiddeld een uur. Door de directe afname van de interviews via 'real-time chatrooms' werd de spontaniteit van het traditionele face-to-face interviewen behouden (Hewson & Laurent, 2008; O'Connor e.a., 2008). De gekozen media, Skype en WhatsApp, bleken hierbij het meest geschikt aangezien de meeste respondenten deze media gebruikten tijdens hun ervaring in het buitenland, waardoor ze bekend waren met deze kanalen (O'Connor e.a., 2008). De online rekrutering van de respondenten gebeurde op verschillende wijzen, met name een doelgerichte zoektocht via het online medium Facebook en de sneeuwbal methode. Op deze manier probeerde de onderzoekster zoveel mogelijk respondenten met elk een unieke ervaring te rekruteren (Hewson & Laurent, 2008).

Het gebruikte interviewschema was semigestructureerd van aard. De literatuur over vrijwilligerstoerisme gaf voldoende kennis voor de definiëring van belangrijke actoren en hoofdonderwerpen die dienden bevestigd te worden (bijv. Pan, 2017; Wearing & McGehee, 2013). Hierdoor werd de controle over de verschillende interviews voldoende bewaakt, maar was er vrijheid af te wijken van de vragenlijst (Baarda e.a., 2013).

2. DEELNEMERS

De beoogde doelgroep van deze studie waren vrijwilligertoeristen. Deelnemers dienden op een georganiseerde wijze internationaal vrijwilligerswerk hebben gedaan in het buitenland (Pan, 2017). Een organisatie begeleidde hen in meerdere of mindere mate in het organiseren van hun trip naar het buitenland (Wearing & McGehee, 2013). Hun vrijwilligersplek werd dus reeds voor vertrek geregeld via een internationale uitzendorganisatie of rechtstreeks via een lokale vrijwilligersorganisatie (gastorganisatie), waardoor ze met een bepaald verwachtingspatroon vertrokken naar het buitenland (Boluk e.a., 2016). Reizigers die in het buitenland pas beslisten vrijwilligerswerk te doen en daar organisaties aanspraken met de vraag om er eventueel vrijwilligerswerk te kunnen doen, werden niet opgenomen in deze studie. Er werden geen socio-demografische criteria zoals leeftijd, statuut of opleidingsniveau in acht genomen bij de rekrutering, aangezien dé vrijwilligertoerist niet bestaat en deze studie die diversiteit wilde tegemoetkomen (Bailey & Russell, 2012; Boretti & Fairer-Wessels, 2014).

Om een geschikte steekproef te garanderen, werden deelnemers in eerste instantie gezocht via (1) het posten van een algemene oproep in de reisgroep 'Discover Together' op het online medium Facebook en (2) het identificeren van namen en mailadressen door webpagina's en Facebookpagina's te screenen van verschillende organisaties die vrijwilligerstoerisme voorzien. Op deze manier poogde de onderzoekster een zo hoog mogelijke responsgraad te verkrijgen (O'Connor e.a., 2008; Yin, 2016). De zoektocht leverde meer dan 60 potentiële respondenten op. Allen werden individueel aangesproken via de Facebook-chat. Nadat bleek dat deze manier van respondenten werven leidde tot slechts weinig respons, werd deze doelgerichte steekproef aangevuld met de sneeuwbalmethode. Via reeds gevonden respondenten en in eigen vrienden- en (verre) kennissenkringen werd gezocht naar extra namen van potentiële deelnemers aan vrijwilligerstoerisme (Yin, 2016). Zo werden er nog eens 26 mogelijke respondenten gecontacteerd via de Facebook-chat of e-mail, bij wie de respons aanzienlijk hoger lag. De zoektocht leverde in totaal 43 geïnteresseerden voor dit onderzoek op, die gescreend werden op basis van de vragen: "Heb jij ooit deelgenomen aan vrijwilligerstoerisme? Zo ja via welke organisatie was dit, waar en wat moest je daar doen?". Daarnaast mochten de vrijwilligers niet langer dan 6 jaar geleden hebben deelgenomen aan vrijwilligerstoerisme, aangezien een langere tijdspanne als nadeel had dat de verhalen van ervaringen al werden beïnvloed door de tijd (Pan, 2017). In totaal bleken er 39 geschikte kandidaten te zijn, van wie 17 gevonden werden via de eerste 2 zoekstrategieën en 22 via de sneeuwbalmethode.

Interviews werden afgenomen tot er geen nieuwe perspectieven meer gevonden werden bij de hoofdvragen. Deze theorie-triangulatie werd aangevoeld na het afnemen van 22 interviews (Yin, 2016). Alle geïnterviewden voelden zich enigszins aangesproken door de meest geciteerde definitie van vrijwilligertoeristen, gegeven door Wearing (2001) (zie Tabel 1).

Van alle 22 geïnterviewden hadden 19 respondenten een buitenlandse vrijwilligerservaring georganiseerd via Europese uitzendorganisaties. Daarnaast hadden 5 respondenten zeker één buitenlandervaring waarbij ze hun vrijwilligersplek rechtstreeks regelden via gastorganisaties. Uiteindelijk werd één van deze respondenten na afname en analyse van het interview geëxcludeerd, omdat bleek dat er op voorhand weinig tot niets werd georganiseerd en het toeristische aspect voor deze vrijwilliger onbestaande was tijdens de buitenlandervaring. Hierdoor lag de persoonlijke ervaring van deze geïnterviewde ver af van de vrijwilligerspraktijk die deze studie beoogde.

Van de overige respondenten, de daadwerkelijke onderzoekspopulatie (n=21) voor het vervolg van deze studie, hadden 4 de Nederlandse nationaliteit. De andere 18 respondenten waren Belgen. De onderzoekspopulatie bestond voornamelijk uit vrouwen, wat overeenkomt met de literatuur (Hallmann & Zehrer, 2015). Alle respondenten waren 30 jaar of jonger tijdens hun deelname aan vrijwilligerstoerisme. In totaal hadden 3 respondenten een buitenlandervaring toen ze minderjarig waren. Het grote bereik van jongvolwassenen kwam overeen met de trend waarin vrijwilligerstoerisme voornamelijk een jonger doelpubliek had (bijv. Foller-Carroll & Charlebois, 2016; Freidus, 2016; Schneller & Coburn, 2018). Binnen de onderzoeksgroep hadden 6 respondenten meerdere internationale vrijwilligerservaringen, waarvan één respondent een eerdere ervaring met vrijwilligerstoerisme had langer dan 6 jaar geleden. Daarnaast namen 4 participanten deel aan vrijwilligerstoerismepraktijken in het kader van hun stage. De meeste participanten verbleven 1 week tot 6 maanden in het buitenland, met uitzondering van 3 respondenten die 10 maanden of langer weg waren tijdens hun eerste of latere buitenlandervaring.

De onderzoekspopulatie includeerde vrijwilligerstoerismepraktijken die voor vertrek werden georganiseerd door religieuze, vormings- en (social-)profitorganisaties. Deze organisaties fungeerden al dan niet als zend- of gastorganisatie (zie Tabel 5). De organisaties werden in termen van anonimiteit willekeurig geclassificeerd onder letters A tot K. De overzichtstabel in Bijlage I geeft de belangrijke kenmerken van de 21 respondenten weer.

Tabel 5

Organisaties die voorkomen in deze studie

<i>operationeel niveau</i>	<i>vrijwilligersorganisatie</i>	<i>#¹</i>
	AFS Interculturele Programma's vzw (AFS)	1
	Be More (Riksja Travel)	1
	Bouworde vzw	7
	Damiaanactie ngo	2
tussenorganisatie/ zendorganisatie	European Voluntary Service (EVS)	1
	I dex/Jobstop	1
	Kazou vzw	1
	Kilroy	1
	Vrijwillig Wereldwijd	4
	World Exchange Program (WEP)	2
gastorganisatie/ vrijwilligersorganisatie	kleine plaatselijke ngo's	4 ²

¹ aantal respondenten die hiermee een ervaring hadden (inclusief meerdere vrijwilligerservaringen)

² respondenten die hun vrijwilligerservaring rechtstreeks met lokale gastorganisaties regelden

3. MATERIAAL

Het gebruikte interviewschema (zie Bijlage II) bestond uit drie delen: inleiding, midden en slot. Een korte voorstelling van de onderzoekster, het onderzoek en de benadrukking van het belang van eerlijke antwoorden op de vragen vonden plaats in de inleiding zodat het ijs gebroken werd (O'Connor e.a., 2008). De onderzoekster begon met de eigenlijke vragenlijst na een laatste controle of de geïnformeerde toestemming van de desbetreffende respondent reeds werd ontvangen. Het middendeel bestond enerzijds uit de gegevens van de respondent en zijn/haar ervaring met vrijwilligerstoerisme en anderzijds de eigenlijke vragenlijst. Vanuit de literatuur bleek het van belang rekening te houden met de persoonskenmerken leeftijd, geslacht en statuut om de data te analyseren en interpreteren (Coghlan & Weiler, 2015). Daarnaast werd er ook rekening gehouden met een aantal vrijwilligersgegevens, zoals de eventuele uitzendende organisatie, het vrijwilligersproject, het doel van dit project, de locatie, het jaar van deelname en de duur (Campbell & Warner, 2016; Coghlan, 2015). De vragenlijst bestond uit drie onderdelen, namelijk pre-, peri- en post-trip, de drie fasen van het vrijwilligerstoerismeproces (Hammersley, 2014; Marta e.a., 2006) en omvatte vragen die peilden naar de drie belangrijke actoren in het vrijwilligerstoerismeverhaal: de vrijwilligertoerist, de aanbieder van het vrijwilligersprogramma en de lokaliteit (Loiseau e.a., 2016; Wearing & McGehee, 2013). Zo probeerde dit onderzoek een zo globaal mogelijk beeld te verkrijgen van de ervaringen van vrijwilligertoeristen. Het interviewschema eindigde met een aantal slotvragen over de praktijk van vrijwilligerstoerisme in het algemeen. Tabel 6 lijst de onderzoeksvragen op met elk de bevraagde hoofd- en subtopics.

Tabel 6
Onderzoeksvragen met bijbehorende hoofd- en subtopics

<i>onderzoeksvraag</i>	<i>hoofd- en subtopics</i>
ervaringen van vrijwilligertoeristen met vrijwilligerstoerismepraktijken	positieve en negatieve ervaringen uitdagingen en succesfactoren
factoren die bijdragen tot de ervaringen van vrijwilligertoeristen	voorgaande ervaringen mate van organisatie beïnvloedende factoren succesfactoren uitdagingen en belemmeringen
rol van de stakeholders voor de ervaringen van vrijwilligerstoerismepraktijken	rol lokaliteit rol aanbieder rol vrijwilligertoerist en ruimere omgeving
vrijwilligerstoerisme in het algemeen ¹	omschrijving door vrijwilligertoeristen zelf voorkennis van het begrip kritische kant

¹ geen eigenlijke onderzoeksvraag

Twee weken op voorhand werd het interviewschema doorgenomen en een test-interview afgenomen bij een externe aan dit onderzoek. Op basis van de feedback werd het interviewschema nog verfijnd met een aantal aanpassingen en extra vragen (Baarda e.a., 2013; Yin, 2016). De eerder abstracte slotvraag bleek reeds na afname van de eerste interviews erg breed geformuleerd en veel informatie los te weken bij de respondenten. Omdat de onderzoekster deze informatie van alle respondenten hierna zeker zou verkrijgen, werden meerdere deelvragen geformuleerd voor de volgende geplande interviews. Het initiële interviewschema werd hiervoor niet aangepast, wel werd de slotvraag meer gespecificeerd omdat hier nood voor bleek te zijn.

Het formulier voor de geïnformeerde toestemming werd een aantal dagen voor de interviewdatum doorgestuurd naar de respondenten en gaf hen een algemene beschrijving van het onderzoek en uitleg over hun gewaarborgde privacy en anonimiteit in dit onderzoek (Baarda e.a., 2013; Eynon e.a., 2008). Met dit formulier en de eerlijke uitvoering hiervan, streefde de onderzoekster ethische aanvaardbaarheid na (Baarda e.a., 2013). De respondenten konden kiezen hoe ze het formulier ondertekenden: via een scan, foto of online ondertekening (O'Connor e.a., 2008). Tevens werden er twee aparte formulieren aangemaakt voor de twee methoden van dataverzameling. Om de geïnformeerde toestemming en dataverzameling te garanderen, dienden zowel de respondenten als de onderzoekster te beschikken over een laptop, tablet of smartphone met een goede internetverbinding en de juiste programma's (O'Connor e.a., 2008). Voor de geïnformeerde toestemming voor audio/video- en tekstuele interviews, zie respectievelijk Bijlage III en IV.

4. ANALYSEPROCEDURE

De mondelinge interviews werden zowel via het medium Skype als met een recorder opgenomen. Zo beschikte de onderzoekster over zowel beeld als audio om de interviews uit te typen. Daarnaast bood dit ook een controle in het geval één van de twee opnames mislukten. De interviews werden zo letterlijk mogelijk met VLC Media Player getranscribeerd in Microsoft Word. De vijf interviews via WhatsApp creëerden hun eigen transcript, aangezien het interview plaatsvond in een chatroom omgeving (O'Connor e.a., 2008). De gesprekken werden achteraf gekopieerd naar Microsoft Word. In termen van ethische aanvaardbaarheid werden alle namen geanonimiseerd, inclusief plaats- en persoonsnamen (Baarda e.a., 2013; Everingham, 2015). Daarnaast werden irrelevante tekstgedeeltes verwijderd.

Na het transcriberen van de interviews, verkende en interpreteerde de onderzoekster de verkregen data en werden de interviews geanalyseerd (Assarroudi, Heshmati, Armat, Ebadi, & Vaismoradi, 2018; Baarda e.a., 2013; Braun & Clarke, 2013; Mortelmans, 2017). Gedurende de fase van verkenning werden de socio-demografische en vrijwilligerstoerismegegevens van de respondenten opgenomen in tabelvorm in Microsoft Excel. Zo was er een overzichtelijk geheel van hoe de onderzoekspopulatie eruit zag. Hierna werden de interviews kwalitatief geanalyseerd zodat thematieken, patronen en verbanden in de data gedefinieerd konden worden (Assarroudi e.a., 2018). Om koppelingen in data makkelijker te doen verlopen, werd het kwalitatieve data-analyseprogramma NVivo Pro versie 12 ingezet als hulpmiddel bij dit coderingsproces (Kontogeorgopoulos, 2017; Mortelmans, 2017).

Voor aanvang van het effectieve coderingsproces, werd de classificatie 'onderzoekspopulatie' aangemaakt in NVivo. Alle socio-demografische gegevens die van invloed konden zijn op de vrijwilligerservaring werden aangemaakt als karakteristieken behorende tot de classificatie 'onderzoekspopulatie'. Dit stond toe achteraf analyses in NVivo te maken met de benoemde karakteristieken, om zo na te kunnen gaan of er verschillen waren op basis van socio-demografische gegevens (Mortelmans, 2017). Hierna startte het effectieve coderingsproces. De onderzoekster startte met een thematische analyse voor de labels die reeds gedefinieerd konden worden vanuit de literatuur (Fox, 2004). De sublabels 'zelfgecentreerde' en 'altruïstische motivaties' behorende tot het overkoepelende label 'pre-trip motivaties', alsook de sublabels 'persoonlijke' en 'professionele invloed' behorende tot het hoofdlabel 'post-trip impact/invloed' konden reeds op voorhand gedefinieerd worden. Daarnaast konden ook de hoofdlabellen pre-, peri- en post-trip ervaringen al geformuleerd worden. De transcripten werden reeds op basis van deze labels ingedeeld. Daarna werd deze deductieve analyse aangevuld met een inductieve benadering voor de overige en reeds geordende data (Fox, 2004), waarbij de overkoepelende labels 'rol organisatie', 'rol vrijwilligertoerist' en 'rol lokaliteit' in het achterhoofd bleven.

Naar het model van Mortelmans (2017), werd in de reeds geordende data op een open manier gezocht naar alle belangrijke factoren voor de ervaring van vrijwilligertoeristen. Dit leverde na analyse van de 21 interviews een chaos van moeder- en dochtercodes op, die in een tweede fase werden herformuleerd en geordend. Deze fase vertaalde de 'data-derived codes' naar theoretische en conceptuele 'researcher-derived codes' die de onderliggende, impliciete betekenissen van de data identificeerden (Braun & Clarke, 2013). In dit iteratief analyseproces werden de verschillende stappen van analyse herhaald (Baarda e.a., 2013). Het definitieve coderingswerk werd uiteindelijk in labelschema's geplaatst in de vorm van boomdiagrammen en tabellen. Zie Bijlage V, VI en VII, respectievelijk voor de labelschema's (codebomen) met betrekking tot de 3 fasen van het vrijwilligersproces.

Na het beëindigen van het analyseproces, werden de codebomen besproken met een medestudente aan de hand van de verkregen inzichten uit de verzamelde data. Zo werden enerzijds minimaal nieuwe inzichten en hiërarchische structuren geformuleerd en anderzijds de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid en validiteit van de labellijst verhoogd (Baarda e.a., 2013).

DEEL 3

RESULTATEN

De doelstelling van dit exploratief onderzoek was enerzijds het verkrijgen van een formulering van de algemene ervaring van vrijwilligertoeristen doorheen de fasen van het vrijwilligersproces, met het oog op welke factoren de ervaring al dan niet positief of negatief konden beïnvloeden. Anderzijds zocht dit onderzoek naar de rol van de verschillende partners van vrijwilligerstoerisme in deze ervaring. In het derde luik worden de resultaten besproken volgens de opdeling van de vragenlijst naar de drie fasen van het vrijwilligersproces, pre-, peri- en post-trip. Vermits tijdens dataverzameling en analyses duidelijk werd dat weinig respondenten bekend waren met de term 'vrijwilligerstoerisme', volgt ook een korte uiteenzetting over de kritische reflectie van vrijwilligers zelf over de praktijk. Enkel de factoren die de ervaring beïnvloedden, worden uitgebreid besproken. Voor de totale bevindingen, zie codebomen pre-, peri- en post-trip ervaringen, respectievelijk in Bijlagen V, VI en VII.

Dit onderdeel maakt gebruik van quotes uit de interviews en samenvattende tabellen om de resultaten te duiden. Om anonimiteit van de respondenten te garanderen, maar de leesbaarheid te behouden, zijn de namen van respondenten vervangen door pseudoniemen (zie Bijlage I). Daarbij werden vrouwelijke namen gebruikt voor de respondenten met een buitenlandervaring via een zendorganisatie en mannelijke namen voor de respondenten met een ervaring zonder zendorganisatie. Er werd dus genderoverschrijdend gewerkt, aangezien de analyses geen onderscheid vonden naargelang geslacht. Daarnaast zijn herkenbare gegevens weggelaten of vervangen.

1. PRE-TRIP ERVARINGEN

Dit deel omvat het eerste onderdeel van de interviews, dat enerzijds peilde naar de motivaties, intenties en hoe vrijwilligertoeristen hun weg vonden naar internationaal vrijwilligerswerk en het specifiek gekozen vrijwilligersproject. Anderzijds zocht dit onderdeel naar praktische en organisatorische facetten die in deze fase van het vrijwilligersproces van invloed waren op de ervaringen. De wil tot deelname en de mogelijkheden tot voorbereidingen bleken van belang voor de algemene ervaring van vrijwilligertoeristen en zullen dan ook uitgelegd worden in dit deel. De meeste respondenten vonden online hun weg naar het hoe en wat van internationaal vrijwilligerswerk en het specifieke vrijwilligersproject of de gastorganisatie. Dit bleek echter niet van belang voor de ervaring en zal bijgevolg niet verder worden besproken. Voor een meer uitgebreid overzicht van de pre-trip ervaringen, zie Bijlage V.

1.1 Motivatie en intentie

Op de vraag waarom ze deelnamen aan internationaal vrijwilligerswerk, waren alle deelnemers akkoord dat ze al van kleins af aan droomden om 'iets' te doen, namelijk zich in te zetten voor anderen en van nut te zijn in het buitenland. Bij nagenoeg alle respondenten bleven deze altruïstische motivaties enkel bij een persoonlijke wil tot engagement. Vier respondenten koppelden hier echter ook hun buitenlandse stage aan en waren dan ook gemotiveerd hun stageopdracht tot een goed einde te brengen.

Het waren echter voornamelijk egocentrische drijfveren die vrijwilligertoeristen aanzetten tot deelname (zie Tabel 7). Respondenten spraken enerzijds over persoonlijke beweegredenen en interesses. Interessant hierbij waren de vijf participanten die wilden 'ontsnappen aan het leven(sritme)', al dan niet op een scharniermoment in hun leven. Drie van deze respondenten waren 'terugkeerders' en hadden hun studies of werk onderbroken om een nieuwe buitenlandervaring op te doen. Zij zijn ook degenen die, naast zij die gedurende 6 maanden of langer weggingen, spraken over diepgaande invloed van de ervaring. Daarnaast spraken velen over de combinatie van vrijwilligerswerk met reisaspecten, ver weg van het 'massatoerisme'.

"Op dat moment was ik geen student meer, maar ik was ook geen werkende ofzo. (...) En door enkele tegenslagen in men leven (...). Zag ik niet echt een toekomst in België. Had geen zin om men studies verder af te maken, had ook geen zin om in België te zitten. Had het gevoel dat ik hier zo snel mogelijk weg moest" (Greta).

De motivaties om deel te nemen bleken van belang voor de algehele ervaringen en tevredenheid met vrijwilligerstoerisme, aangezien het bepaalde verwachtingspatronen creëerde, die achteraf bekeken niet altijd (helemaal) werden vervuld.

Tabel 7

Motivaties van eigenbelang

	<i>interne drijfveren tot deelname</i>	<i>#¹</i>
persoonsgebonden beweegredenen	levenservaring opdoen	10
	ontsnappen aan het eigen leven/levensritme	5
	scharniermoment of overgangsfase in leven (van middelbaar- naar hoger onderwijs, of van hoger onderwijs naar het werkveld)	12
	interesse in domein vrijwilligerswerk (persoonlijke interesse of in het verlengde van studies/werk)	12
	andere cultuur en land écht (leren) (ver)kennen	17
organisatorische en praktische beweegredenen	tijd en duur van het vrijwilligerswerk (vakantie)	13
	'kleinere' prijs dan andere organisaties	3
	positieve commentaren over vrijwilligersorganisatie	3
	het in orde brengen van de stageopdracht en -papieren	4
	de mate van het georganiseerde gaf zekerheid en vertrouwen	10

¹ aantal respondenten die hierover spraken (#)

1.2 Voorbereidingen

1.2.1 Vormen

Vorbereidingen omvatten de beschikbare informatie op voorhand en voorbereidingsessies (zie respectievelijk Tabel 8 en Tabel 9). Daar velen het vrijwilligerswerk online hadden gevonden, waren ze reeds terechtgekomen op de site van de zend- of gastorganisatie en konden ze daar de nodige informatie vergaren. De vier stagiaires in dit onderzoek moesten er echter ook voor zorgen dat alles in orde was ten aanzien van hun onderwijsinstelling en troffen dan ook extra voorbereidingen. Van de andere respondenten bereidden de meesten zich eerder praktisch dan inhoudelijk voor. Bij vragen konden alle vrijwilligertoeristen terecht bij de vrijwilligersorganisaties.

Nagenoeg alle vrijwilligertoeristen die via zendorganisaties vertrokken, genoten van fysieke bijeenkomsten of andere voorbereidingen. Respondenten met een buitenlandervaring zonder zendorganisatie spraken over de bereikbaarheid en openheid van de gastorganisaties. De verdere voorbereidingen bestonden uit infobeurzen en bijeenkomsten voor geïnteresseerden of voorbereidingsdagen en -weekends met alle ingeschrevenen. Voor een aantal vond ook een individueel screeningsgesprek plaats. Sommige vrijwilligersorganisaties stelden daarnaast een aantal voorwaarden, zoals het inzamelen van sponsorgeld, het kunnen voorleggen van een verklaring van goed gedrag of verplichte deelname aan voorbereidingsdagen. Bij dit laatste hadden de respondenten over het algemeen niet het gevoel dat hier een sterke controle op was. Daarnaast sprak geen enkele respondent over bindende voorwaarden voor taalniveaus.

Tabel 8

Informatie via verschillende kanalen

<i>vrijwilligers-organisatie</i>	<i>website zendorganisatie</i>	<i>website gastorganisatie</i>	<i>mailen of bellen</i>
A	ja	nee	ja
B	ja	nee	ja
C	ja	nee	ja
D	ja	nee	ja
E	ja	nee	ja
F	ja	nee	ja
G	ja	ja	ja
H	ja	nee	ja
I	nee	nee	ja
J	nee	nee	nee
K	n.v.t.	ja	ja

Tabel 9

Georganiseerde mogelijkheden tot voorbereidingen

<i>vrijwilligers-organisatie</i>	<i>infodagen voor inschrijving</i>	<i>infodagen na inschrijving</i>	<i>individueel (intake)gesprek</i>
A	nee	nee	nee
B	nee	ja	ja ¹
C	ja	ja	afh. ^{2,3}
D	nee	nee	ja
E	nee	ja	nee
F	nee	ja	nee
G	nee	nee	nee
H	nee	nee	ja
I	ja	ja	nee
J	ja	ja	nee
K	nee	nee	afh. ³

¹ online² enkel voor groepsbegeleiders³ afhankelijk (afh.) van het gekozen vrijwilligersprogramma

1.2.2 Ervaringen

Over het algemeen was de meerderheid tevreden over de mogelijke voorbereidingen die ze konden treffen op basis van de verkregen informatie. Degenen die zonder zendorganisatie vertrokken, bereidden zichzelf goed voor en beoordeelden dit van belang. De respondenten die reisden via een tussenorganisatie waren vrijwel allemaal tevreden met de informatie die ze online vonden en het contact dat ze konden opnemen met de tussenorganisatie. Slechts één respondent gaf expliciet aan informatie te missen. Velen gaven echter aan dat het achteraf gezien, na hun buitenlandervaring, wel nuttig was geweest indien ze meer informatie op voorhand hadden gekregen. Zo hadden ze zich beter kunnen voorbereiden op bijvoorbeeld primitieve leefomstandigheden of het vrijwilligerswerk.

De vrijwilligertoeristen hadden vrijwel allemaal neutrale tot positieve gedachten over de voorbereidingsdagen. Over het nut van de voorbereidingsdagen was er echter minder eensgezindheid. Slechts een zestal respondenten gaven aan dat ze de voorbereidingsdagen ook echt nuttig vonden. Vier hiervan vonden dit noodzakelijk. Voor velen waren de voorbereidingsdagen echter iets dat ze er eerder bij moesten nemen en dat ze van weinig nut vonden, vaak omdat ze het gevoel hadden dat de organisaties zelf weinig van het land of vrijwilligersproject afwisten of omdat het eerder vaag en oppervlakkig bleef (niet specifiek voor het gekozen vrijwilligersproject). De meerderheid van de voorbereidingsdagen werden dan ook georganiseerd voor alle ingeschrevenen via de organisatie, losstaand van het gekozen project of gastland. Slechts enkele respondenten hadden voorbereidingsdagen met specifiek de groep vrijwilligers waarmee ze op reis gingen. Zij vonden de voorbereidingen vaker wél interessant en nuttig, omdat het meer specifiek was en ze hun medevrijwilligers zo al eens hadden gezien.

"Bij de inhaalsessie was dat eigenlijk gewoon iedereen die niet kon aanwezig zijn zit samen, (...) en uiteindelijk is het dan maar 10 min over mijn bestemming gegaan en was dat gewoon zo wat informatie dat je ook op Wikipedia vindt, van welke religie, hoeveel mensen wonen daar, waar ligt Land X. Allé zo van die basis dingen. Dus ik was daar wel een beetje teleurgesteld in. Ik snap dan ook niet goed waarom dat verplicht is" (Jennifer).

Voor de voorbereidende sessies bleken de respondenten tevreden te zijn over het vermelden en bewustmaken van culturele verschillen en het horen van verhalen en meningen van vrijwilligers die hiervoor deelnamen aan het project. Zij die dit misten in hun voorbereidingen, spraken vaker over onrealistische verwachtingen.

2. PERI-TRIP ERVARINGEN

In het algemeen peilde het tweede luik van de interviews naar de rol van de verscheidene partners en het kruispunt vrijwilligerswerk-toerisme op de algemene ervaring van vrijwilligertoeristen gedurende hun buitenlandervaring. Belangrijke factoren voor deze ervaringen konden ingedeeld worden in organisatorische kenmerken, het gegeven vrijwilligerswerk versus vrije tijd, de lokaliteit en de ruimere context rondom vrijwilligertoeristen (zie Bijlage VI).

2.1 Organisatorische aspecten

2.1.1 Mate van organisatie

Het merendeel van de respondenten die reisden via zendorganisaties spraken van 'full-package' reizen. Bijna alles voor hun buitenlandverblijf werd voor hen op voorhand geregeld, waardoor ze zich over weinig zorgen moesten maken. Voor de meest gestructureerde reizen werden, naast het vrijwilligersproject, ook vliegtickets, verblijfplaats, vervoer, eten en vrijetijdsactiviteiten voorzien (zie Tabel 10). Sommigen beschikten zelfs over een dagindeling. Ze konden kiezen voor een 'pakketje'. De mate van organisatie voor het vrijwilligersprogramma representeerde zich ook in de prijs: hoe meer georganiseerd, hoe hoger de prijs.

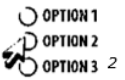

Voor de vrijwilligertoeristen die reisden zonder tussenorganisatie werd vaak enkel de vrijwilligersplaats en het verblijf voorzien. Enkel één iemand sprak over een zeer gestructureerde reis, georganiseerd door de gastorganisatie. Alle respondenten kregen onderdak, geregeld vanuit de lokale of uitzendende vrijwilligersorganisatie. Het grootste gedeelte van de respondenten kregen tezamen met andere vrijwilligers en/of toeristen een onderkomen op het project zelf of in een hostel. Een viertal kregen een gastgezin aangeboden, van wie slechts twee alleen in hun gastgezin verbleven, zonder andere vrijwilligers. Globaal gezien stonden toeristische activiteiten reeds gepland, met name voor degenen die reisden via zendorganisaties. Indien echter niet op voorhand gepland, konden de meesten rekenen op tips van de lokale begeleiding of gastorganisatie. De vrijwilligers waren het er echter over eens dat voorbereidingen treffen belangrijk was voor de vrijetijdsactiviteiten.

De meningen over organisatorische aspecten waren sterk verdeeld. Velen kozen er bewust voor om vrijwilligerswerk te doen via zendorganisaties, voor de geborgenheid die het met zich meebracht. Ze wilden dat het goed georganiseerd was, zodat ze niet voor grote, onverwachtse moeilijkheden zouden komen te staan. Alsnog bleken velen een gedeelte vrijheid daarin wel aangenaam te vinden en vaak wilden ze vrijetijdsactiviteiten zelf kunnen organiseren. Sommigen vonden het georganiseerde echter een beperking. Velen spraken over hun verwachtingspatroon, waar al dan niet aan werd voldaan. Ook de vrijwilligers die reisden zonder zendorganisatie kozen dit vaak bewust, net omdat ze de vrijheid van keuze invulling wilden hebben.

"Je denkt dat wanneer je met een organisatie een reis boekt voor een vrij hoge prijs, dat er toch wel veel meer voor jou geregeld wordt zodat je alles uit je reis kan halen. Uiteindelijk heb ik dan toch wel vrij veel zelfstandig moeten doen" (Amanda).

Tabel 10

Mate van organisatie

vrijwilligers-organisatie	 ¹	 ²	 ³	 ⁴	 ⁵	 ⁶	 ⁷	 ⁸
A	ja	ja	ja	optie ⁹	ja	ja	ja	optie ⁹
B	ja	ja	ja	nee	ja	ja	afh. ¹⁰	afh. ¹⁰
C	ja	ja	ja	ja	ja	ja	ja	afh. ²
D	ja	nee	nee	ja	ja	ja	nee	nee
E	ja	ja	ja	optie ⁹	ja	ja	ja	optie ⁹
F	ja	nee	ja	ja	ja	ja	ja	ja
G	ja	ja	ja	ja	ja	ja	ja	ja
H	ja	ja	ja	optie ⁹	ja	ja	ja	ja
I	ja	ja	ja	ja	ja	ja	ja	ja
J	ja	nee	ja	ja	ja	ja	ja	ja
K	ja	nee	afh. ¹⁰	nee	afh. ¹⁰	afh. ¹⁰	afh. ¹⁰	nee

¹ vrijwilligersplek² verschillende 'pakketjes' mogelijk³ betalend⁴ vliegtickets⁵ verblijfplaats/slaapplek⁶ vervoer⁷ maaltijden⁸ toeristische activiteiten⁹ optioneel, tegen betaling¹⁰ afhankelijk (afh.) van het gekozen project en gastland

2.1.2 Begeleiding

Verschillende mogelijkheden tot (lokale) begeleiding werden voorzien door gast- en/of zendorganisaties (zie Tabel 11). Voor vrijwilligertoeristen die reisden via zendorganisaties, bestond begeleiding vaak uit een (lokale) contactpersoon of begeleider die bereikbaar was. Deze personen werden geregeld door de uitzendende vrijwilligersorganisatie en waren vaak zelf aanwezig in het land. Zij die enkel online konden beroepen op een contactpersoon gaven vaak aan dat dit eerder uit veiligheidsgevoel werd georganiseerd en hadden vaak het gevoel dat deze persoon zelf niet op de hoogte was van het gebeuren in het land en op het project. Positieve ervaringen met de begeleiding werden aangegeven door de vrijwilligertoeristen die het gevoel hadden dat ze bij hun contactpersoon ook effectief terechtkonden bij problemen. Daarnaast waren vrijwilligertoeristen erg tevreden wanneer er voor hen reflectiemomenten werden voorzien. Vaak werd dit georganiseerd via lokale contactpersonen (georganiseerd door zendorganisaties), maar een aantal vrijwilligers gaven ook aan dat dit werd voorzien door medewerkers van de gastorganisatie.

De vrijwilligers die reisden zonder zendorganisatie waren voornamelijk op medevrijwilligers en de medewerkers van de vrijwilligersorganisatie aangewezen. Voor hen bleken reflectiemomenten eens zo zeer van belang. Desondanks gaven ook veel vrijwilligertoeristen die reisden via zendorganisatie aan dat ze eerder op elkaar waren aangewezen dan te kunnen beroepen op goede begeleiding voorzien door de zendorganisatie. Over het algemeen vonden respondenten het aangenaam wanneer ze een eerste algemene introductie van het land en in het vrijwilligersproject kregen. Vaak waren ze hiervoor echter op elkaar aangewezen. Medevrijwilliger(s)(toeristen) werden dan ook als een belangrijk, positief gegeven aanzien voor de buitenlandervaringen.

Tabel 11

Vormen van begeleiding

<i>begeleiding</i>	<i>voorzien door zendorganisatie</i>	<i>voorzien door gastorganisatie</i>	<i>voorzien door medevrijwilligers</i>
contactpersoon of begeleider die fysiek aanwezig was	ja	nee	nee
contactpersoon die men online kon contacteren	ja	nee	nee
medevrijwilliger die groepsleider is	ja	nee	nee
reflectiemomenten	ja	ja	ja
tips & tricks vragen	eventueel bij lokale contactpersoon	ja	ja

2.2 Vrijwilligerswerk versus vrije tijd

Op de vraag hoe de tijdsverhouding tussen werken en vrije tijd zat, antwoordde nagenoeg iedereen dat er qua uren meer werd gewerkt dan dat er vrije tijd was. Het algemene ritme bestond uit 4 à 5 dagen per week werken en in de avond en weekenden vrije tijd. Veel vrijwilligertoeristen vonden dit een goed ritme, al stelden sommige respondenten zich de vraag waar het zwaartepunt nu echt lag: het volbrengen van kwaliteitsvol vrijwilligerswerk of het hebben van aangename vrije tijd? Enkele respondenten die teleurgesteld waren in het vrijwilligerswerk gaven aan dat de focus doorheen hun verblijf voor zichzelf verplaatste van vrijwilligerswerk naar het hebben van een leuke en aangename tijd, die veelal werd ingevuld door het land te verkennen.

Alle respondenten waren het erover eens dat de vrije weekends en andere vrije tijd goed moest worden ingevuld door het land te verkennen. Enkele respondenten maakten hierbij expliciet de opsplitsing tussen toeristische en vrijetijdsactiviteiten. Het invullen van vrije tijd door samen met andere vrijwilligers of toeristen ergens iets te gaan eten of drinken was voor hen geen toerisme, daar waar 'trips' van een aantal dagen naar toeristische plaatsen wél toerisme was. Een aantal respondenten die beduidend meer connectie maakten met lokale mensen tijdens hun verblijf, gaven aan het land op een andere manier te hebben mogen ontdekken dan de standaard 'toerist'. Zij werden uitgenodigd bij mensen thuis, mochten een traditioneel feest bijwonen of werden mee op pad genomen naar andere minder toeristische bezienswaardigheden. Veel vrijwilligertoeristen namen in hun weekends echter wél deel aan toeristische activiteiten.

De ervaringen met het vrijwilligerswerk en -project waren zeer verscheiden. Zowel positieve als negatieve ervaringen kwamen naar boven. Belangrijke factoren bleken de grootteorde en continuïteit in het vrijwilligersproject, de mate waarin het project afhankelijk was van de stroom van vrijwilligertoeristen en het gevoel van enerzijds een bijdrage te kunnen leveren en anderzijds er een eigen 'project' van te kunnen maken.

Veel vrijwilligertoeristen werkten dan ook op een vrijwilligersproject met veel doorstroom: vrijwilligers kwamen en vertrokken. Dit gaf velen het gevoel van het leveren van een bijdrage, aangezien de projecten werden voortgezet, maar in evenveel gevallen gaf dit de vrijwilligers ook een onbehaaglijk gevoel. Sommigen stelden zichzelf de vraag waarom de projecten niet sneller klaar waren of meer structuur hadden, aangezien er voldoende vrijwilligers kwamen en vertrokken. Sommigen voelden zichzelf 'maar' één van de velen die even kwamen kijken hoe het er aan toe ging en dan weer vertrokken naar hun eigen 'goed' leven.

2.3 Context en omgeving

Naast organisatorische en praktische aspecten bij vrijwilligerstoerismepraktijken, spraken de respondenten ook over de rol van de eigen sociale en familiale context, andere vrijwilligers en/of toeristen en de lokaliteit van het gastland.

2.3.1 Andere vrijwilligers en toeristen

Daar nagenoeg alle respondenten in een gezamenlijk verblijf zaten met andere vrijwilligertoeristen, waren de medevrijwilliger en/of -toeristen een onoverkomelijk gegeven. De groep participanten (andere vrijwilligers en toeristen) beïnvloedde de ervaring van vrijwilligertoeristen op verschillende wijzen (zie Tabel 12).

Hoewel de meeste respondenten de medereizigers ofwel niet of voorhand kenden ofwel elkaar slechts eenmaal hadden gezien tijdens een voorbereidende sessie, waren de respondenten het erover eens dat het positief is om met anderen hun buitenlandervaring te beleven. Samenwonen of andere reizigers op lokale bijeenkomsten treffen werden positief ervaren. Slechts een beperkt aantal respondenten spraken over negatieve ervaringen met de andere vrijwilligertoeristen, veelal omdat ze het niet altijd met iedereen in de groep goed konden vinden. De grootte van de groep bleek in beperkte mate van invloed te zijn, voornamelijk in termen van activiteiten organiseren en het maken van afspraken. Ook spraken de respondenten over positieve ervaringen met groeps(bege)leiders. Een aantal religieuze en vormingsorganisaties stuurden groepsbegeleiders vanuit het thuisland mee of wezen één van de vrijwilligertoeristen aan. Groepsbegeleiders stroomlijnden de communicatie tussen vrijwilligertoeristen en zendorganisaties en bevorderden een positieve groepsdynamiek. Ze kregen hier aparte voorbereidingsessies voor.

De zend- of gastorganisatie bleek hier geen grote rol in te spelen, al gaven respondenten aan dat wanneer er reflectiemomenten voor hen werden voorzien, dit bevorderend was voor een positieve groepsdynamiek. De participanten gaven echter aan elkaar eerder per toeval en vanuit eigen initiatief te leren kennen. Ze vonden het positief om hun ervaringen met gelijkgestemde mensen te kunnen beleven. Een aantal respondenten gaven expliciet aan dat enkel de andere vrijwilligertoeristen hen konden begrijpen, omdat ze hetzelfde hadden meegemaakt. Voornamelijk vrijwilligertoeristen die voor grote uitdagingen kwamen te staan gedurende hun tijd in het buitenland spraken over het grote belang van het samen kunnen reflecteren met elkaar.

"Ik vond dat toch heel fijn om in een volledig nieuwe groep terecht te komen (...) er is nog geen groep gevormd, je moet die zelf nog vormen, dus je moet iedereen echt nog leren kennen, je start van 0. En dan plots begin je allemaal iets gemeenschappelijks te beleven en dan denk je van ghoh ik zit daarmee en die andere persoon kan me zowel wat ophelderen, allé kan het zo wel wat kaderen voor mezelf, of het kan eens een keer andersom, dat ik merk dat een ander botst op iets anders, dat je elkaar zo wat aanvult. En ik vond dat wel heel boeiend" (Lina).

Tabel 12

Beïnvloedende factoren met betrekking tot andere vrijwilligertoeristen

<i>beïnvloedende factoren</i>	<i>#¹</i>
de grootte en samenstelling van de vrijwilligersgroep	20
het al dan niet beschikken over positieve groepsdynamiek	20
de positieve rol van een groepsleider of -begeleider in de vrijwilligersgroep	6
het positieve van samen dingen kunnen doen (vrijwilligerswerk en vrije tijd)	14
het positieve van elkaar te kunnen helpen en begeleiden in groep	13
het positieve om met gelijkgestemden te kunnen reflecteren over eigen en andermans ervaringen	15

¹ aantal respondenten die hierover spraken (#)

2.3.2 Thuisomgeving

De vrijwilligertoeristen spraken over het grote belang van zelfreflectie, met name bij het acclimatiseren aan het vreemde land, cultuur, bevolking en de andere manier van werken. Sommigen schreven een dagboek, anderen maakten voor zichzelf uit dat relativeren, ruimdenkend zijn en alles meer op hen af laten komen een goede manier was om er een leuke tijd van te maken.

Een kleine minderheid van de respondenten sprak over de invloed van hun thuisomgeving op hun buitenlandervaring. Dit waren tevens de respondenten die voor wellicht 'grotere' uitdagingen kwamen te staan in termen van primitieve leefomstandigheden in hun verblijfplaats of op het vrijwilligersproject, het zien en ervaren van grote armoede in het gastland en moeilijkheden of uitdagingen op het vrijwilligersproject. Zij spraken vaker over materieel en immaterieel gemis van hetgeen ze kenden en gewend waren. Net wegens deze uitdagingen vonden enkelen het belangrijk te kunnen communiceren met familie en vrienden thuis. Daarnaast bleek ondersteuning en begrip voor hen die tijdelijk hun studies of werklevens onderbroken voor hun buitenlandervaring van groot belang.

"Dat ik thuis niet gewend ben om niets te doen of alleen te zijn waardoor ik het daar wel moeilijk mee had. En dat de werknemers daar ook vaak aan het niksen was [sic]. Dat kunnen we ons hier ook niet echt voorstellen. (...) Misschien een manier hoe ik ermee omging: door mijn familie te vertellen wat ik al gedaan had besepte ik dat eigenlijk wel al veel had ervaren. (...) en ook het schrijven in mijn dagboek" (Claudien).

2.3.3 Lokaliteit

In termen van lokaliteit werd er gesproken over zowel geografische als sociaaleconomische factoren die de ervaring van vrijwilligertoeristen beïnvloedden (zie Tabel 13). Alle respondenten gingen naar 'warmere oorden' tijdens hun vrijwilligersreis, ook de drie respondenten met een buitenlandervaring binnen Europa. Op de vraag hoe de respondenten de lokale cultuur en het land over het algemeen hadden ervaren, sprak net niet de helft van de vrijwilligers over de invloed die natuur en klimaat op hun ervaring speelden.

"Uhm ja aan de éne kant gewoon het land zelf (...) Dat is gewoon onbeschrijfelijk. Als ik dat nu nog vertel tegen vrienden dan denk ik van allé maar geloven die mij wel, is dat, is dat echt, heb ik dat echt meegemaakt" (Katrien).

Sociaaleconomische kenmerken bleken echter van groter belang voor de ervaring van vrijwilligertoeristen. In eerste instantie gaven de respondenten aan moeilijkheden te ervaren bij het acclimatiseren aan en de omgang met de andere cultuur en bevolking. Voor velen was er sprake van een taalbarrière, waardoor maar liefst de helft van de respondenten enkel in contact konden treden met de lokaliteit binnen de grenzen van hun vrijwilligersproject. Connecties hierbuiten bleken echter van primordiaal belang voor een positieve ervaring waaruit kon geleerd worden. Daarnaast bleek het waarnemen van een lager welvaartsniveau in het land en vrijwilligersproject een grote uitdaging te zijn. De respondenten die zich hierdoor machteloos voelden, probeerden er "het beste van te maken" (Esther) en haalden er groot genoeg uit wanneer ze merkten dat hun hulp op het vrijwilligersproject werd gewaardeerd.

"Een beetje ook wel overweldigend, want uhm het is wel heel erg om te zien hoe die mensen leven daar, en wat de kinderen eigenlijk allemaal hebben meegemaakt [in het vrijwilligersproject], dat grijpt echt aan je hart want het is gewoon echt triest. En ik ben heel blij dat ik echt ja een bijdrage heb kunnen leveren op al, het zijn maar gewoon een paar vreugdemomentjes met de kinderen, maar dat ik hun daar al in heb kunnen helpen, in leuke momenten, dus. Dat is voor mij echt het allerbelangrijkste geweest" (Lily).

Ondanks een vaak moeilijk begin, wisten velen de uitdagingen snel om te zetten in succesfactoren, door te beroepen op een goed relativeringsvermogen en ruimdenkend te zijn. Vrijwilligers leerden over het algemeen veel uit de lokaliteit: ze gaven aan dat het leren omgaan met gestelde uitdagingen en het leren van de nieuwe cultuur en lokale mensen, een grote indruk op hun achter liet. Een goede voorbereiding waarin vrijwilligers reeds op voorhand bewust werden gemaakt van deze gevoelens en de mogelijkheid tot reflecteren tijdens hun verblijf in het buitenland bleken hiervoor van groot belang.

"Ge leert daar wel echt de problemen zien, maar mensen laten u ook toe in hun wereld, wat wel mooi is" (Marleen).

Tabel 13

Beïnvloedende factoren met betrekking tot lokaliteit

	<i>beïnvloedende factoren</i>	<i>#¹</i>
geografische kenmerken	klimaat – warmere oorden, vaak kortere dagen in termen van licht	4
	natuur – andere, spectaculaire dier- en plantensoorten	8
sociaaleconomische kenmerken	welvaartsniveau – gewaarworden van armoede en andere 'schrijnende' taferelen in het land	13
	welvaartsniveau – het willen beter maken voor de lokale bevolking, maar een gevoel van hulpeloosheid en machteloosheid	5
	cultuur en bevolking –acclimatiseren en relativeren	18
	cultuur en bevolking – moeilijke connectie en contact met lokale bevolking omwille van taalbarrière	17
	cultuur en bevolking – verschillen leren kennen, een relatie van ruilen en delen	19

¹ aantal respondenten die hierover spraken (#)

3. POST-TRIP ERVARINGEN

Het laatste onderdeel van het interviewschema peilde naar de algemene post-trip ervaringen. Deze ervaringen konden enerzijds ingedeeld worden in invloed en impact van vrijwilligerstoerisme. Factoren die vrijwilligertoeristen beïnvloedden waren het terug thuiskomen en de ontwikkeling tijdens en na re-integratie. Anderzijds gaven respondenten enigszins een vorm van kritische reflectie over hun eigen ervaringen en de praktijk van vrijwilligerstoerisme. Een uitgebreid labelschema van de post-trip fase kan teruggevonden worden in Bijlage VII.

3.1 Ervaringen bij het terug thuiskomen

De ervaringen bij het terug thuiskomen waren erg verdeeld. Ongeveer evenveel respondenten gaven aan dat het terug thuiskomen gemakkelijk ging als zij die zeiden dat ze moeilijkheden ervaarden bij thuiskomst. Verschillende factoren bepaalden of de re-integratie en aanpassing aan thuisland makkelijk of moeilijk verliep (zie Tabel 14). Een aantal respondenten gaven aan dat ze niet lang genoeg weg waren om moeilijkheden te kunnen ervaren. Toch bleek de lengte van het verblijf relatief te zijn: zowel een aantal respondenten die voor een maand weg waren als enkelen die langer dan een halfjaar weg waren, gaven aan moeilijkheden te ervaren bij thuiskomst en re-integratie. Daartegenover stonden dan weer een aantal respondenten die drie maanden of langer weg gingen en zeiden dat het re-integreren vrij snel en vanzelf ging. Bovendien gaven een aantal respondenten uitdrukkelijk aan dat ze zin hadden om terug naar huis te gaan. Sommigen wilden graag terug naar huis omdat ze het eten erg hadden gemist of omdat ze graag hun vrienden en familie terug wilden zien. Anderen konden niet wachten om hun verhalen te vertellen aan iedereen thuis. Drie respondenten gaven echter uitdrukkelijk aan dat ze het niet zagen zitten om terug naar huis te keren. Zij spraken ook over hun eerder moeilijke aanpassing aan het leven thuis.

Respondenten die spraken over moeilijkheden bij re-integratie, spraken over hoe confronterend ze het vonden om terug alle comfort en luxe te hebben. Ze spraken over hoe moeilijk ze het vonden wanneer mensen klaagden over de kleine dingen in het leven. Hun ervaring had hen verder doen kijken dan dat, zoals Marc het volgende zei: *"En ik erger me veel aan mensen die dan zo stom doen [klagen over kleine dingen]. Maar goed, ik heb die ervaring, dus ik weet beter."* Anderen spraken over de laagdrempeligheid en toegankelijkheid van de cultuur in het gastland, waar ze gemakkelijk aan konden gewend raken, in tegenstelling tot de prestatiedruk in thuisland. Het zijn ook de respondenten die over het algemeen meer in contact kwamen met armoede in het gastland.

"Ja de meest levensveranderende [cultuurshock] denk ik wel het naar daar gaan natuurlijk, omdat ge zoveel indrukken [sic] en alles is nieuw. Maar ik denk de moeilijkste wel het terugkomen [reverse cultuurshock]" (Marjolein).

Verschillende factoren bleken re-integreren op korte en lange termijn gemakkelijker of moeilijker te maken (zie Tabel 15). Meteen terug 'in het leven vliegen' bleek op korte termijn ervoor te zorgen dat vrijwilligtoeristen makkelijker terug konden re-integreren in het thuisland. Door druk bezig te zijn hadden ze immers geen tijd om na te denken over moeilijkheden. Anderen spraken over hoe het terug gewoon worden aan het oude dagdagelijkse vanzelf ging, aangezien dat hetgeen is dat ze "al 20 jaar gewend waren" (Axelle). Daarnaast bleek bewustzijn over welke gevoelens ze konden ervaren bij terugkomst van belang. Zij die wisten wat er op hen zou afkomen, bleken minder geschrokken te zijn van aanpassingen die soms moeizaam konden verlopen.

"Iedereen wilt u terug zien omdat ge terug zijt dus dan hebt ge toch weer nog heel veel sociaal contact, maar daarna ben ik dan meteen beginnen werken (...) en ja dan ben ik dus constant aan het werken. Allé ge moet gewoon terug mee gaan, ge moet u gewoon terug aanpassen. Ik heb ook gewoon geen tijd gehad om daarover na te denken van 'ah ik mis het toch wel heel hard'. Allé ik doe dat wel, maar heb niet tijd genoeg om daar echt fel bij stil te staan. Dat lijkt gewoon alsof dat zo poef een droom was dat voorbij is, dat gedaan is. Dus allé ja dat aanpassen hier ja, dat, uiteindelijk gaat dat vanzelf, gewoon omdat ge met zoveel bezig zijt. Niet dat het leuk is, maar het moet" (Marthe).

Op langere termijn gaven een aantal respondenten aan hun vrijwilligersplek of het land, de bevolking en cultuur te missen. Een achttal respondenten probeerden de connectie met hun buitenlandervaring te behouden door bijvoorbeeld contact te houden met lokale mensen of een fotoboek te maken.

Tabel 14

Bepalende factoren voor makkelijkere of moeilijker re-integratie

<i>bepalende factoren¹</i>	
makkelijker door ...	de wil en zin om terug naar huis te gaan door immaterieel en/of materieel gemis van het thuisland
	de relatief kortere lengte van het verblijf in het buitenland
moeilijker door ...	de laagdrempeligheid van de andere cultuur (gastland) en diepgaande connecties die hiermee werden gemaakt (collectivisme versus individualisme)
	de mate waarin uitdagingen overwonnen werden in het gastland (confrontatie met armoede en andere leefomstandigheden)
	de relatief langere lengte van het verblijf in het buitenland
	de confrontatie met het eigen leven, cultuur en comfort (reverse cultuurshock)

¹ factoren die bepalen of re-integratie en aanpassing thuisland al dan niet makkelijk verlopen**Tabel 15**

Beïnvloedende factoren voor re-integratie

<i>beïnvloedende factoren¹</i>		
korte termijn	weten welke moeilijkheden er op je kunnen afkomen bij thuiskomst	eerdere reis- of vrijwilligerservaringen brengen deze kennis voorbereidingen en begeleiding tijdens verblijf kunnen hierop voorbereiden
	druk bezig zijn, waardoor er geen tijd is om na te denken over moeilijkheden	meteen terug beginnen werken of studeren drukke agenda (bijvoorbeeld volplannen met afspraken met vrienden)
	het oude, dagdagelijkse, gewone, is gemakkelijk	
lange termijn	gemis van vrijwilligersproject, gastland en lokale bevolking	vrijwilligers kunnen dit tegengaan door connectie te behouden (bijvoorbeeld fotoboek maken, contact met lokale mensen, vrijwilligersproject en/of andere vrijwilligertoeristen)

¹ factoren die op korte- en lange termijn re-integratie makkelijker of moeilijker kunnen maken

3.2 Debriefing en nawerking

Mogelijkheden tot debriefing of andere vormen van nawerking waren minder vaak voorkomend dan voorbereidingen en begeleiding. Desondanks spraken vrijwilligertoeristen over enkele mogelijkheden tot nawerking (zie Tabel 16). Respondenten hielden graag enige vorm van connectie met hun buitenlandervaring. Zo hielden veel vrijwilligertoeristen contact met medevrijwilligers en -toeristen. Enkel hielden ook contact met werknemers van de lokale vrijwilligersorganisatie of volgden de organisatie op sociale media, om zo op de hoogte te blijven van gebeurtenissen en ontwikkelingen.

Georganiseerde mogelijkheden tot debriefing of nawerking bestonden enkel voor vrijwilligertoeristen die reisden via een zendorganisatie. Deze tussenorganisaties organiseerden vaak terugkomdagen, veelal in groep. Daarnaast voorzagen enkele zendorganisaties mogelijkheden tot evaluatie van het vrijwilligersprogramma. De uitzendende profitorganisaties voorzagen dikwijls enkel evaluaties en minder vaak fysieke bijeenkomsten. De participanten gaven veelal gehoor aan deze evaluaties, maar gaven vaak aan geen of slechts beperkte terugkoppeling hiervan te ontvangen. Hierdoor stelden enkele respondenten zich de vraag of de zendorganisatie wel aan de slag zou gaan met deze evaluaties. Ze zouden het erg jammer vinden indien dit niet het geval zou zijn. De deelnemers die moeilijkheden hadden ervaren tijdens hun trip met de begeleiding en het vrijwilligersproject, gaven vaker aan negatief te staan tegenover de evaluaties, omdat zij graag hadden gewild op de hoogte gehouden te worden van wat er met deze feedback zou worden gedaan.

Opmerkelijk veel respondenten gaven echter aan geen behoefte te hebben aan uitgebreide vormen van nawerking. Zo vonden velen het eerder overbodig om deel te nemen aan de terugkommomenten. De respondenten die wél deelnamen aan deze samenkomsten, waren het duidelijk niet eens over het nut hiervan. Het viel op dat voornamelijk de vrijwilligertoeristen die reisden via religieuze tussenorganisaties hier positieve ervaringen mee hadden. De meningen van degenen die reisden via vormingsorganisaties bleken zeer verdeeld.

Daarnaast spraken een aantal respondenten over hoe ze het jammer vonden niet voorbereid te zijn op eventuele moeilijkheden die gepaard gingen met een 'reverse cultuurshock'. Zij dachten dat terugkommomenten hen hierbij niet hadden kunnen helpen, maar tips die ze mee hadden gekregen tijdens voorbereidingen en begeleiding hen hiervan bewust hadden kunnen maken zodat ze zichzelf hierop konden voorbereiden.

"Ik vind dat zij [aanbiedende zendorganisatie], ja, het is altijd makkelijk roepen vanaf de zijlijn want je weet niet hoeveel manuren [sic] ze hebben en hoe druk ze het hebben enzo. Maar ik vind dat ze een klein interview zoals dit zouden moeten doen met mensen die terugkomen. Gewoon vanuit overal. En je kan ook een vragenlijst maken en dat via de email opsturen, natuurlijk. Dan hoeft het je als organisatie helemaal niet zo veel tijd kosten om het af te nemen, maar dat je een beetje een idee hebt van uh mensen doen hier, mensen doen niet ongeveer wat we van tevoren verwachten of mensen komen hier een beetje terecht van wat moet ik nu doen" (Axelle).

Tabel 16

Mogelijkheden tot debriefing en andere nawerking

<i>vrijwilligers-organisatie</i>	<i>bijeenkomst(en) vanuit zendorganisatie</i>	<i>contact met zendorganisatie</i>	<i>contact met gastorganisatie¹</i>
A	nee	nee	nee
B	ja ^{2,3}	nee	afh. ⁴
C	ja ²	ja ⁵	afh. ⁴
D	ja ^{3,6}	ja ⁵	nee
E	nee	nee	ja
F	ja ^{2,3}	nee	nee
G	nee	ja ⁵	nee
H	nee	ja ⁵	nee
I	ja ²	nee	nee
J	ja ²	nee	nee
K	n.v.t.	n.v.t.	afh. ⁴

¹ niet georganiseerd, op basis van eigen initiatief⁴ afhankelijk (afh.) van vrijwilliger tot vrijwilliger² in groep⁵ evaluatieformulier³ niet deelgenomen⁶ individueel

3.3 Invloed en impact van de buitenlandervaring

Op de vraag welke meerwaarde vrijwilligerstoerisme voor hen had, antwoordden de vrijwilligertoeristen voornamelijk met indicatoren van persoonlijke groei (zie Tabel 17). Wat deze ontwikkeling was, bleek zeer uiteenlopend te zijn en bleef over het algemeen eerder een vage omschrijving van sociale vaardigheden. De persoonlijke ontwikkeling kon gevonden worden op zowel macro-, meso- als microniveau, waarbij groei op het microniveau duidelijk primeerde.

Op het macroniveau gaven minder dan de helft van de respondenten aan zich meer bewust te zijn van de wereld en wereldproblemen. Doordat ze in contact kwamen met de maatschappelijke problematiek van het gastland werden ze zich meer bewust van het onderscheid Noord-Zuid en welke problemen zich konden stellen in maatschappijen. Daarnaast spraken enkele respondenten over hoe hun buitenlandervaring hen aanspoorde om zich verder te blijven engageren in hun leven. Ze bleven internationaal en/of nationaal vrijwilligerswerk doen. Een positieve ervaring met vrijwilligerstoerisme bleek wereldburgerschap aan te wakkeren.

Naast een groter globaal bewustzijn, spraken respondenten ook over een groter bewustzijn over het eigen leven. Een overduidelijke meerderheid van de respondenten vermeldde minder materialistisch ingesteld te zijn na hun buitenlandervaring. Ze waren zich meer bewust van comfort en luxe in hun eigen leven en leerden om blij te zijn met hetgeen ze hadden. Ook spraken de respondenten die hun studies of werk onderbraken voor hun buitenlandervaring over het terugvinden van hun levensvreugde. Daarnaast gaven respondenten aan zichzelf te zijn tegengekomen gedurende hun buitenlandervaring en hadden ze geleerd hoe zelfstandig te zijn, om meer het initiatief en verantwoordelijkheid te durven nemen, assertief en spontaan te zijn, geduld te hebben voor anderen en te relativieren. De respondenten waren het erover eens dat hun zelf- en mensenkennis was gegroeid en dat ze een grotere levenswijsheid hadden verkregen.

De ontwikkeling op het mesoniveau werd gekenmerkt door de groei van het sociale netwerk, dat uitgebreid werd door connecties te kunnen maken met zowel de lokaliteit als andere vrijwilligers en toeristen.

Tabel 17

Persoonlijke vaardigheden

	<i>geleerde vaardigheden</i>	<i>#¹</i>
micro	minder materialistisch, meer tevreden met hetgeen ze hebben in thuisland, toleranter, meer ruimdenkend, levensvreugde	14
	zelfstandigheid, verantwoordelijkheid, leren initiatief nemen, assertief, spontaniteit, geduld, relativering	11
	zelfkennis	7
	mensenkennis en levenswijsheid	5
	andere cultuur en land écht (leren) (ver)kennen	17
meso	groei sociaal netwerk	4
	later engagement en reizigerskriebel	4
macro	bewustzijn van de wereld en verschillen in maatschappelijke problemen en vraagstukken	7

¹ aantal respondenten die hierover spraken (#)

Respondenten gaven beduidend minder vaak aan iets te hebben geleerd dat ze konden meenemen naar hun professioneel werkleven. Net iets meer dan de helft van de respondenten deden uitspraken over professionele ontwikkeling. Opvallend hierbij was dat dit voornamelijk degenen waren die deelnamen in het kader van hun stage of diegenen die het domein van vrijwilligerswerk kozen op basis van hun studies of eerdere werkervaring. Zij spraken over verschillende vormen van geleerde vaardigheden (zie Tabel 18). Voornamelijk het leren van 'soft skills' door hun praktische buitenlandervaring werd vermeld. Hierbij refereerden ze aan hetgeen ze reeds aangaven als persoonlijke groei. Daarnaast spraken een aantal respondenten ook over hoe hun bewustzijn van de sector en de doelgroep verbreedde door hun buitenlandervaring. De enige echte 'hard skill' die werd aangegeven door een aantal deelnemers, was het leren van een nieuwe taal of hun taalniveau opkrikken.

"Het is natuurlijk iets heel anders dan wat ik nu doe hè, maar ik denk dat het vooral zo skills zijn die ik heb geleerd, dus uhm sociale skills. (...) En dat zijn zo de dingen die ik mee draag, vooral zo soft skills. Het is niet echt inhoudelijk" (Anne).

Tabel 18

Professionele vaardigheden

<i>geleerde vaardigheden</i>		<i>#¹</i>
indirecte soft skills	persoonlijke en sociale vaardigheden die ze zowel in hun persoonlijke als professionele leven kunnen inzetten	5
eerder directe soft skills	groter bewustzijn van de sector en doelgroep	5
	beseft dat dit niet hetgeen is dat ze later willen doen	2
hard skills	nieuwe taal of aangescherpt taalniveau	3

¹ aantal respondenten die hierover spraken (#)

3.4 Kritische reflectie

Een aantal vrijwilligertoeristen stelden zich de vraag of de focus van hun ervaring met vrijwilligerservaring lag op zelfontwikkeling of ontwikkeling van het gastland en stonden erg kritisch ten aanzien van hun buitenlandervaring. Zij stelden de meerwaarde van het vrijwilligerswerk in vraag. Een aantal respondenten gaven aan dat ze eerder een financiële of materiële bijdrage leverden aan de lokaliteit, door sponsoring of door spullen mee te nemen, dan dat het werk op het vrijwilligersproject zelf echt van grote meerwaarde was. Dit bleek veelal samen te hangen met het soort vrijwilligerswerk dat werd uitgevoerd. Zo stonden de respondenten die meehielpen met bouwwerken of met kinderen werkten (en hier geen eerdere ervaring mee hadden), meer kritisch ten aanzien van hun ervaring. Voor hen die dit in vraag stelden, bleek dit vaak een domper op hun algehele ervaring en tevredenheid hiermee te zijn.

De vrijwilligertoeristen die tijdens hun verblijf meer connectie konden maken met de gastorganisatie en degenen die vrijwilligerswerk deden in het verlengde van hun werkgebied of studies in thuisland, hadden vaker wel het gevoel dat ze een relatief grote meerwaarde leverden aan de lokale bevolking. Deze respondenten hadden het gevoel dat ze dicht bij het vrijwilligersproject stonden door hun voorkennis met het werkgebied en/of het contact met werknemers. Een goede connectie met het vrijwilligersaspect bleek een succesfactor voor deze respondenten.

Een aantal respondenten gaven aan dat het belangrijk is met de juiste intenties te vertrekken, met name met goede bedoelingen voor de lokale gemeenschappen. Volgens hen is het echter van primordiaal belang ook te beseffen en te erkennen dat deelname aan vrijwilligerstoerismepraktijken in eerste instantie om zelfontwikkeling van de vrijwilligertoerist draait en pas in een secundaire doelstelling om diepgaande, blijvende ontwikkeling van lokale gemeenschappen te bewerkstelligen.

"Maar over het algemeen hebben we meer toerisme ervaren, allé voor mij heeft het meer als een vakantie aangevoeld, dan dat ik daar echt moest werken. Ik heb misschien ooit eens één keer op de klok gekeken, van seg ik wil dat het gedaan is, ik wil dat het pauze is. Maar allé over het algemeen, het is niet dat ze ons daar hebben uitgebuit ofzo, dat al helemaal niet. Het was echt meer vakantiegevoel dat ze ons hebben willen geven en van ja kijk hoe mooi ons land is, kijk hoe mooi het hier is, kom terug, zo ja meer van dat" (Margot).

DEEL 4

DISCUSSIE & CONCLUSIE

Het laatste onderdeel bespreekt de resultaten van deze studie door ze af te toetsen aan het eerder geformuleerd theoretisch kader. Daarnaast vindt de lezer hier een uiteenzetting over de beperkingen van dit onderzoek enerzijds en aanbevelingen voor verder onderzoek, praktijk en beleid anderzijds. Ten slotte eindigt dit deel met een algehele conclusie van dit onderzoek.

1. DISCUSSIE

1.1 Bespreking resultaten

Deze kwalitatieve studie onderzocht de algehele ervaring van vrijwilligertoeristen door middel van een semigestructureerde vragenlijst die werd afgenomen bij 21 jongvolwassen deelnemers in een diverse steekproef in termen van soort vrijwilligerservaring. Steunend op de eerder geformuleerde onderzoeksvragen uit deel 1, zullen hier de resultaten uit onderdeel 3 worden besproken. Hierbij wordt nagegaan of dit kennissen en inzichten in de literatuur tegenspreekt of bevestigt.

1.1.1 “Wat zijn de ervaringen van vrijwilligertoeristen doorheen de drie fasen van het vrijwilligersproces?”

Deze onderzoeksvraag betreft de fasen pre, peri en post van het vrijwilligersproces (Marta e.a., 2006), die elk apart besproken zullen worden. Eerder onderzoek toont aan dat zowel positieve als negatieve ervaringen met vrijwilligerstoerismepraktijken in elke individuele fase gevonden kunnen worden en dus invloed hebben op de totale ervaring en tevredenheid van vrijwilligertoeristen (bijv. Bailey & Russell, 2010; Demir & Saribaş, 2015; Hallmann & Zehrer, 2015).

Pre-trip ervaringen - De resultaten van dit onderzoek tonen dezelfde tweedeling aan in altruïstische en egocentrische drijfveren tot deelname als in de literatuur (bijv. Keese, 2011; Wearing & McGehee, 2013; Wu e.a., 2018). De wil tot deelname en de mogelijkheden tot voorbereidingen blijken bovendien van belang voor de algemene ervaringen van vrijwilligertoeristen, aangezien het bepaalde verwachtingspatronen creëert. Voorbereidingen, zowel zelf getroffen als georganiseerde mogelijkheden, bieden enerzijds zekerheid en betrouwbaarheid. Vrijwilligers weten graag wat er op hun af komt. Anderzijds zorgt het voor realistische verwachtingen. Dit komt overeen met de literatuur, die deze rol voornamelijk legt bij zendorganisaties (bijv. Bone & Bone, 2018; Chen, 2016; Hayden e.a., 2016), al ondervindt deze studie dat eigen voorbereidingen ook belangrijk zijn en dat deze rol bovendien vervuld kan worden door lokale vrijwilligersorganisaties (gastorganisaties).

Peri-trip ervaringen - Deze studie toont aan dat vrijwilligertoeristen deelnemen voor het vrijwilligerswerk en hier dus het meeste tijd aan wensen te spenderen, maar dat vrije tijd en toerisme belangrijke componenten zijn voor een positieve ervaring. Dit komt overeen met voorgaand onderzoek waar gesteld wordt dat vrijwilligertoeristen het gevoel willen hebben een bijdrage te leveren aan lokale gemeenschappen, maar ook het land willen verkennen en er zelf voordeel uit willen halen (bijv. Coghlan & Gooch, 2011; Demir & Saribaş, 2015; Gilfillan, 2015). Een aantal vrijwilligers geven aan een gevoel van eigenheid in het vrijwilligerswerk – er een eigen project van kunnen maken – belangrijk te vinden. Dit kan niet rechtstreeks teruggevonden worden in de literatuur. Een verklaring hiervoor kan gevonden worden in de onderzoekspopulatie van deze studie, die een aantal vrijwilligers includeert die deelnamen aan vrijwilligerstoerisme in het verlengde van hun studie of werkveld. De mogelijkheid bestaat erin dat zij, vanuit hun eigen kennis, er een eigen project van willen maken.

Post-trip ervaringen - De bevindingen tonen aan dat deelnemers gemengde ervaringen aan vrijwilligerstoerismepraktijken overhouden. Een aantal respondenten gaven aan dat het belangrijk is om met de juiste intenties deel te nemen aan vrijwilligerswerk in het buitenland, maar dat het beseft dat deze reis alsnog voornamelijk rondom zelfontwikkeling draait belangrijk is. Dit in tegenstelling tot voorgaand onderzoek, waar aangenomen wordt dat vrijwilligertoeristen deelnemen met de verwachting om een meerwaarde te leveren aan lokale gemeenschappen en zo bij te dragen aan ontwikkeling (bijv. Coghlan & Gooch, 2011; Gilfillan, 2015).

Uit deze studie blijkt dat er voornamelijk sprake is van zelfontwikkeling op persoonlijk vlak door de mogelijkheden van ervaringsgericht leren. Interculturele connecties met zowel de lokale bevolking als werknemers op het vrijwilligersproject zijn hiervoor nodig, maar zijn niet in alle vrijwilligerstoerismepraktijken even makkelijk te bewerkstelligen. Een belangrijke rol blijkt hierbij weggelegd te zijn voor medevrijwilligers, medetoeristen, internationale zend- en lokale vrijwilligersorganisaties. Dit verifieert voorgaand onderzoek waarin verondersteld wordt dat vrijwilligertoeristen voornamelijk persoonlijk evolueren en interculturele dialogen hiervoor nodig zijn (bijv. Bailey & Russell, 2010; Everingham, 2016; Kirillova e.a., 2015). Er kan echter een verschil gevonden worden met het onderzoek van Campbell en Warner (2016), waarin wordt aangenomen dat persoonlijke- of professionele groei afhankelijk is van respectievelijk meer persoonlijke ervaringen of ervaringen met het vrijwilligerswerk.

Negatieve ervaringen kunnen in deze studie, net zoals in de literatuur, gevonden worden wanneer vrijwilligertoeristen hun rol als vrijwilliger in vraag stellen (Gius, 2015). Ook vrijwilligers met een eerder negatieve ervaring blijken echter min of meer dezelfde persoonlijke ontwikkelingen te bekomen als andere vrijwilligertoeristen met meer positieve ervaringen. Afhankelijk van de mate van de negatieve ervaringen, zien zij dit eerder als uitdagingen dan belemmeringen, al houden zij er een kritische blik op 'vrijwilligerstoerisme' aan over. Dit spreekt voorgaand onderzoek tegen dat stelt dat negatieve ervaringen leiden tot negatieve invloed op de vrijwilligertoeristen (Campbell & Warner, 2016; Palmer, 2002). Een verklaring hiervoor kan gevonden worden in het gebrek aan systematisch onderzoek naar negatieve ervaringen (Palmer, 2002), waardoor uitsluitende conclusies moeilijk genomen kunnen worden.

1.1.2 “In welke mate spelen de verschillende stakeholders een rol voor de ervaring van vrijwilligertoeristen?”

Deze onderzoeksvraag behandelt de rol en verhouding van (andere) vrijwilligertoeristen, hun ruimere omgeving, lokaliteit en aanbiedende organisaties op de ervaringen van vrijwilligerstoerisme. De verschillende actoren worden in dit onderdeel elk apart behandeld.

Vrijwilligertoeristen en ruimere context - Alle respondenten in deze studie spreken over de belangrijke rol van medevrijwilliger(s)(toeristen). De resultaten tonen dat zij een belangrijke uitlaatklep zijn. Bovendien zijn ze nodig om zowel moeilijke als positieve ervaringen mee te delen om zo tot kritische reflectie te kunnen komen. Hierdoor kunnen vrijwilligertoeristen uitdagingen en moeilijkheden tijdens hun ervaring overbruggen en kunnen ze ervaringsgericht- en transformerend leren. Voorgaand onderzoek erkent deze rol van medereizigers (nog) niet, aangezien voornamelijk de relatie ‘guest-host’ tot nog toe werd onderzocht (bijv. Barbieri, Santos, & Katsube, 2011; Conran, 2011; Holloway, Green, & Holloway, 2011; Schwarz, 2018; Zahra & McIntosh, 2007). Deze studies naar vrijwilligerstoerisme erkennen wel dat medevrijwilligers een rol spelen in de motivatie om te vertrekken (Broad & Jenkins, 2008; Mustonen, 2007). De belangrijke rol van ‘kameraadschap’ onder medereizigers wordt enkel erkend in toeristisch onderzoek (Brown, 2013; Kim & Jamal, 2007), terwijl vrijwilligerstoerisme een wezenlijk andere betekenisgeving kent dan toerisme (Liston-Heyes & Daley, 2017). De conclusies uit deze studies kunnen bijgevolg niet zomaar veralgemeend worden naar vrijwilligerstoerismepraktijken.

Aanbiedende organisaties - De resultaten maken duidelijk dat vrijwilligertoeristen die zowel reizen met als zonder zendorganisatie relatief gelijkaardige ervaringen hebben. Dit kan gekoppeld worden aan de studie van Taplin en collega's (2014), hoewel er in de literatuur veelal wordt aangenomen dat er een samenwerking is tussen lokale vrijwilligersorganisaties en internationale zendorganisaties (bijv. Campbell & Warner, 2016; Keese, 2011; Taplin e.a., 2014). Deze studie includeert echter enkele vrijwilligertoeristen waarbij geen sprake is van een internationale zendorganisatie. Zij organiseerden hun buitenlandervaring rechtstreeks via lokale gastorganisaties.

Organisaties blijken, zoals in lijn met voorgaand onderzoek, voornamelijk belangrijk voor voorbereidingen, begeleiding en debriefing, om zo positieve ervaringen te bewerkstelligen die leiden tot intercultureel begrip (bijv. Boluk e.a., 2016; Liston-Heyes & Daley, 2017; Raymond & Hall, 2008). De resultaten tonen echter dat deze educatieve methodologie doorheen de fasen van het vrijwilligersproces eerder een gebrekkige toepassing in praktijk kent. Deze studie ondervindt bovendien dat vrijwilligertoeristen hierdoor voor grotere uitdagingen komen te staan. Dit blijkt in deze studie bijgevolg onafhankelijk van het type organisatie, aangezien dit onderzoek verschillende types organisaties includeert. In voorgaande literatuur krijgen echter voornamelijk profit-organisaties deze kritiek toebedeeld (bijv. Keese, 2011; Tomazos & Butler, 2010; Wearing & McGehee, 2013). Een verklaring hiervoor kan gevonden worden in de commercialisering van de sector, die voor commodificatie van alle vrijwilligersprogramma's zorgt, onafhankelijk van type aanbieder (Coghlan & Gooch, 2011; Keese, 2011).

Lokaliteit - In het verlengde van intercultureel begrip, blijkt de lokaliteit een belangrijke leerfactor voor vrijwilligertoeristen te zijn. Hiervoor zijn vaak betekenisvolle connecties nodig. Uit deze studie blijkt dat vrijwilligers zonder zendorganisatie sneller komen tot deze connecties. Ook toont deze studie aan dat, in tegenstelling tot voorgaand onderzoek (bijv. Brown, 2013; Callanan & Thomas, 2005), de lengte en intensiteit van het buitenlandverblijf een relatief gegeven is. Volgens Callanan en Thomas (2005) kan enkel diepgaand vrijwilligerstoerisme leiden tot persoonlijke groei, door de relatief langere lengte van het buitenlandverblijf en intensiteit van connectie/contact met lokaliteit. Deze studie toont echter aan dat eerder het overbruggen van uitdagingen belangrijk is dan contacten met lokale mensen of lengte van het verblijf. Zoals aangegeven in het onderdeel 'resultaten', stellen uitdagingen tijdens de ervaring zich niet alleen voor bij diepgaand contact met lokale burgers, maar ook wanneer vrijwilligertoeristen minder 'rooskleurige' sociaaleconomische situaties gewaarworden. Deze gewaarwordingen blijken uit deze studie los te staan van de intensiteit met betrekking tot connectie/contact met lokaliteit en vrijwilligersproject of -organisatie.

1.2 Beperkingen eigen onderzoek

Zoals elk onderzoek, heeft ook dit onderzoek sterktes en zwaktes. Ten eerste beoogt deze studie de formulering van diverse ervaringen, maar werden slechts 21 vrijwilligertoeristen bevestigd. Door bevestiging van vrijwilligertoeristen met diverse ervaringen, includeert deze studie diverse perspectieven over vrijwilligerstoerisme. Hierdoor werden echter slechts een klein aantal respondenten per 'soort' ervaring bevestigd, waardoor deze uitspraken niet gegeneraliseerd kunnen worden (Baarda e.a., 2013; Yin, 2016).

Een volgende beperking kan gevonden worden in toepassing van de sneeuwbal methode. Het bereik voor steekproeftrekking kan hierdoor gereduceerd worden tot relatief beperkte kringen. De onderzoekster ging hier bewust mee om door ook aan verre kennissen buiten het directe netwerk te vragen naar potentiële respondenten voor deze studie (Baarda e.a., 2013). Desondanks heeft uitvoering van de sneeuwbal methode ervoor gezorgd dat enkel jongvolwassen vrijwilligerstoeristen werden bevestigd, waardoor er geen uitspraken gemaakt kunnen worden over andere leeftijdscategorieën.

Ten derde kan er in bepaalde mate sprake zijn van sociaal wenselijke antwoorden, aangezien het kwalitatief karakter van deze studie zich beroept op zelfrapportage van vrijwilligertoeristen over hun ervaringen (Baarda e.a., 2013; Yin, 2016).

Daarnaast kan er sprake zijn van een zekere bias bij interpretatie van de gegevens, aangezien de onderzoekster zelf een buitenlandervaring in het kader van een buitenlandse stage heeft (Yin, 2016). De onderzoekster probeerde dit deels te voorkomen door het bijhouden van ideeën doorheen het onderzoeksproces (Baarda e.a., 2013) en hield hiervoor zowel een geschreven logboek bij tijdens afname van de interviews, als een online logboek in het programma NVivo Pro versie 12 tijdens analyses van de data. Zo werden inzichten in eigen gevoelens en gedachtegangen bijgehouden (Baarda e.a., 2013), waardoor achteraf eventueel ongewenste 'biases' weggefilterd konden worden (Yin, 2016). Daarnaast wist de meerderheid van de respondenten tijdens afname van de interviews niet dat de onderzoekster een eigen buitenlandervaring had.

Ten slotte verschillen de interviews in zekere mate van elkaar. Door de open vraagstelling en semigestructureerde aard van het interviewen, kunnen de vragen die daadwerkelijk worden gesteld aan participanten verschillen naargelang context en omgeving (Yin, 2016). Hierdoor zijn analyses en beschrijving van de resultaten subjectiever van aard. Dit maakt de studie minder valide ten aanzien van hoog gestructureerde studies (Yin, 2016).

1.3 Aanbevelingen

1.3.1 Aanbevelingen verder onderzoek

Deze studie schuift de belangrijke rol en driehoeksverhouding tussen lokaliteit, vrijwilligertoerist (en diens ruimere omgeving) en aanbiedende organisaties naar voren. Niet alle stakeholders zijn echter even goed bestudeerd in onderzoek. Steeds meer inzichten worden verworven in de actoren 'lokaliteit', 'aangebiedende organisaties' en verhoudingen hiertussen. De niet te onderschatten rol van medereizigers (vrijwilligers en toeristen) kan echter nog meer belicht worden in onderzoek.

De ervaringen in dit onderzoek zijn gebaseerd op een relatief diverse onderzoekspopulatie. Ondanks de vrij gelijkaardige ervaringen bij alle respondenten, zijn er enige verschillen op te merken naargelang type aanbiedende organisatie. Het is interessant om diepgang te krijgen in de rol met betrekking tot het type van organisaties op vrijwilligerstoerismepraktijken. Een grootschalig kwantitatief of 'mixed method' onderzoek zou deze diepgang kunnen waarborgen, maar kleinschalig onderzoek naar bijvoorbeeld de drie fasen van het vrijwilligersproces apart zou hier een goede aanzet voor zijn. Deze onderzoeken kunnen voor elke individuele fase van het vrijwilligersproces een classificatie aanmaken per type organisatie.

Ten slotte is er verder onderzoek nodig naar de mogelijkheden tot transformerend en ervaringsgericht leren via intercultureel begrip. Deze studie vond namelijk dat dit niet enkel afhankelijk is van de mate, frequentie en kwaliteitsvolle contacten tussen vrijwilligers en lokaliteit, maar dat intercultureel begrip ook kan plaatsvinden door de confrontatie met het andere leven.

1.3.2   Praktijk- en beleidsaanbevelingen

Vrijwilligerstoerisme blijkt een waardevolle ervaring te kunnen zijn. Voor reizigers die hopen op een meer authentieke ervaring kan het interessant zijn de mogelijkheden van vrijwilligerstoerisme te bekijken. Ook scholieren en studenten kunnen de opties van vrijwilligerstoerisme aftasten in het kader van ervaringsgericht leren. Voor hen die reeds besloten deel te nemen, blijken zowel praktische- als inhoudelijke voorbereidingen succesfactoren. Dit kan leiden tot een waardevollere ervaring.

Dit onderzoek benadrukt, net zoals voorgaand onderzoek (bijv. Hammersley, 2014; Hayden e.a., 2016; Liston-Heyes & Daley, 2017; Wearing & Neil, 2000), de niet te ontkennen rol van vrijwilligersorganisaties. Zij dienen inhoudelijk kwaliteitsvolle voorbereidingen, begeleiding en debriefing voor de vrijwilligers te voorzien. Voorbereidingen dienen zowel algemeen over Noord-Zuid als specifiek over desbetreffende vrijwilligersprogramma's (gastlanden en lokale vrijwilligersprojecten) te gaan. Begeleiding en debriefing moet voornamelijk ruimte laten voor kritische reflectie. Daarenboven is het aangewezen realistische verwachtingen te creëren door steeds op een eerlijke wijze aan te geven welke de algemene bevindingen en ervaringen van voorgaande vrijwilligertoeristen doorheen de drie fasen van het vrijwilligersproces waren. Potentieel negatieve ervaringen en effecten van vrijwilligerstoerisme mogen hierbij niet vermeden worden. Zo zouden vrijwilligertoeristen reeds tijdens de voorbereidingen bewust gemaakt moeten worden van eventuele beperkingen of uitdagingen op het vrijwilligersproject of moeilijkheden bij terugkomst. De kans op positieve ervaringen met en invloed van vrijwilligerstoerisme voor zowel de vrijwilligertoerist als het gastland kan op deze manier aanzienlijk verhoogd worden. De implementering van deze educatieve methode blijkt zowel belangrijk voor zend- als gastorganisaties. Al is er nog geen bijkomend onderzoek ter ondersteuning van de rol voor lokale gastorganisaties hierin.

Op een globaler niveau kan certificering van en wetgeving voor vrijwilligersorganisaties (zend- en gastorganisaties) en vrijwilligersprojecten de praktijk kwaliteitsvoller maken. Zo kan de educatieve methode bijvoorbeeld afgedwongen worden. Ook voorgaand onderzoek benadrukt het belang om vrijwilligerstoerismepraktijken te evalueren (bijv. Bailey & Russell, 2012; Gilfillan, 2015; Hayden e.a., 2016), door bijvoorbeeld de uitreiking van certificaten voor goede praktijken (bijv. Benson, 2015; McGehee, 2014). Aangezien vrijwilligerstoerisme een steeds groter wordende internationale sector wordt, kan deze rol niet weggelegd worden voor nationale overheden. Grotere structuren zoals de Verenigde Naties of de Europese Regering zouden zich in dit onderwerp moeten verdiepen en wellicht in eerste instantie bij benadering bepalen hoe groot deze markt in wezen is.

2. CONCLUSIE

Vrijwilligerstoerisme is de afgelopen decennia sterk opgekomen (bijv. Gilfillan, 2015; Kontogeorgopoulos, 2017; Tomazos & Butler, 2010) en wordt dankzij haar populariteit steeds diverser (bijv. Kirillova e.a., 2015; Loiseau e.a., 2016). Deze studie vertrok vanuit het perspectief van vrijwilligertoeristen om een beeld te krijgen over hun algehele ervaringen en tevredenheid met vrijwilligerstoerismepraktijken van uiteenlopende aard. De kern van dit onderzoek bedraagt enerzijds de formulering van beïnvloedende factoren voor de ervaringen. Anderzijds bekijkt deze studie welke rol de stakeholders, vrijwilligertoeristen en hun sociale omgeving, de lokaliteit en aanbiedende zend- of gastorganisaties (Wearing & McGehee, 2013), spelen voor ervaringen van vrijwilligertoeristen.

Over het algemeen ondervindt deze studie dat vrijwilligertoeristen gemengde ervaringen aan vrijwilligerstoerisme overhouden en dat zij veelal een diepgaande bijdrage voor lokale gemeenschappen in vraag stellen. Vrijwilligertoeristen hopen een authentieke en betekenisvolle ervaring te beleven (bijv. Jakubiak, 2012; Keese, 2011; Wu e.a., 2018), al blijkt dat de praktijk dit slechts deels kan waarmaken (bijv. Boluk e.a., 2016; Coghlan & Gooch, 2011). Naast positieve gedachten, gevoelens en ervaringen kwamen in deze studie namelijk ook negatieve gedachtesgangen naar boven. Ongeacht de ervaringen, leren vrijwilligertoeristen 'soft skills' bij die ze kunnen toepassen in hun persoonlijk leven. Of deze 'levenslessen' van diepgaande aard is, blijkt voornamelijk af te hangen van de mate waarin vrijwilligertoeristen voor uitdagingen komen te staan in het buitenland en in hoeverre ze deze uitdagingen ook effectief overwinnen. Deze 'overwinning' speelt zowel tijdens als na de reis een rol, aangezien veel deelnemers na hun buitenlandervaring vaak enige tijd nodig hebben om hun nieuw bekomen kennis en inzichten een plaats te geven (bijv. Coghlan & Gooch, 2011; Tomazos & Butler, 2010; Wearing & McGehee, 2013).

De faciliterende rol voor intercultureel en ervaringsgericht leren blijkt eerder weggelegd voor medereizigers (vrijwilligers en toeristen). Zij zijn van groot belang om te komen tot diepgaande connectie met de lokale mensen en cultuur. Aanbiedende organisaties, gast- en/of zendorganisaties, dienen voornamelijk mogelijkheden tot kritische reflectie – met alle participanten – te voorzien (bijv. Hammersley, 2014; Liston-Heyes & Daley, 2017; Raymond & Hall, 2008). Zo kunnen vrijwilligertoeristen tezamen de uitdaging aan om er een leerrijke ervaring van te maken.

REFERENTIELIJST

- Alexander, Z. (2012). The impact of a volunteer tourism experience, in South Africa, on the tourist: The influence of age, gender, project type and length of stay. *Tourism Management Perspectives*, 4, 119–126. <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2012.07.002>
- Assarroudi, A., Heshmati, F., Armat, M. R., Ebadi, A., & Vaismoradi, M. (2018). Directed qualitative content analysis: The description and elaboration of its underpinning methods and data analysis process. *Journal of Research in Nursing*, 23. <https://doi.org/10.1177/1744987117741667>
- Baarda, B., Bakker, E., Fischer, T., Julsing, M., de Goede, M., Peters, V., & van der Velden, T. (2013). *Basisboek Kwalitatief Onderzoek: Handleiding voor het opzetten en uitvoeren van kwalitatief onderzoek* (3de dr.). Noordhoff Uitgevers bv Groningen/Houten.
- Bailey, A. W., & Russell, K. C. (2010). Predictors of Interpersonal Growth in Volunteer Tourism: A Latent Curve Approach. *Leisure Sciences*, 32(4), 352–368. <https://doi.org/10.1080/01490400.2010.488598>
- Bailey, A. W., & Russell, K. C. (2012). Volunteer Tourism: Powerful Programs or Predisposed Participants? *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 19(1), 123–132. <https://doi.org/10.1017/jht.2012.14>
- Barbieri, C., Santos, C. A., & Katsube, Y. (2011). Volunteer tourism: On-the-ground observations from Rwanda. *Tourism Management*, 33(3), 509–516. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2011.05.009>
- Benson, A. M. (2015). Why and how should the international volunteer tourism experience be improved? *Worldwide Hospitality and Tourism Themes*, 7(2), 100–106. <https://doi.org/10.1108/WHATT-01-2015-0001>
- Boluk, K., Kline, C., & Stroobach, A. (2016). Exploring the expectations and satisfaction derived from volunteer tourism experiences. *Tourism and Hospitality Research*, 17(3), 272–285. <https://doi.org/10.1177/1467358415600212>
- Bone, J., & Bone, K. (2018). Voluntourism as cartography of self: A Deleuzian analysis of a postgraduate visit to India. *Tourist Studies*, 18(2), 177–193. <https://doi.org/10.1177/1468797617723468>
- Boretti, T., & Fairer-Wessels, F. (2014). The White Lion Volunteer Program in South Africa: A Study of Volunteer Needs. In M. A. Othuman Mydin & A. Marzuki (Red.), *SHS Web of Conferences* (Vol. 12, p. 01060). <https://doi.org/10.1051/shsconf/20141201060>

- Braun, V., & Clarke, V. (2013). *Successful qualitative research: A practical guide for beginners*. London: Sage Publications.
- Broad, S., & Jenkins, J. (2008). Gibbons in their midst? Conservation volunteers' motivations at the Gibbon Rehabilitation Project, Phuket, Thailand. In K. D. Lyon & S. Wearing (Red.), *Journeys of discovery in volunteer tourism: International case study perspectives* (Vol. 2). Cambridge: CABI Publishing.
- Brown, L. (2013). Tourism: A catalyst for existential authenticity. *Annals of Tourism Research*, 40(1), 176–190. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2012.08.004>
- Callanan, M., & Thomas, S. (2005). Volunteer tourism: Deconstructing volunteer activities within a dynamic environment. In M. Novelli (Red.), *Niche Tourism: Contemporary issues, trends and cases* (1ste dr., Vol. 15, pp. 183–200). <https://doi.org/10.1016/B978-0-7506-6133-1.50025-1>
- Campbell, R., & Warner, A. (2016). Connecting the Characteristics of International Volunteer Experiences with Their Impacts: A Canadian Case Study. *VOLUNTAS: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 27(2), 549–573. <https://doi.org/10.1007/s11266-015-9550-x>
- Chen, L.-J. (2016). Intercultural interactions among different roles: A case study of an international volunteer tourism project in Shaanxi, China. *Current Issues in Tourism*, 19(5), 458–476. <https://doi.org/10.1080/13683500.2015.1005581>
- Coghlan, A. (2015). Prosocial behaviour in volunteer tourism. *Annals of Tourism Research*, 55, 46–60. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2015.08.002>
- Coghlan, A., & Gooch, M. (2011). Applying a transformative learning framework to volunteer tourism. *Journal of Sustainable Tourism*, 19(6), 713–728. <https://doi.org/10.1080/09669582.2010.542246>
- Coghlan, A., & Weiler, B. (2015). Examining transformative processes in volunteer tourism. *Current Issues in Tourism*, 21(5), 567–582. <https://doi.org/10.1080/13683500.2015.1102209>
- Conran, M. (2011). They really love me! Intimacy in Volunteer Tourism. *Annals of Tourism Research*, 38(4), 1454–1473. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2011.03.014>
- Daley, C. (2013). *Voluntourism: An Organisation in Search of an Identity* (Graduate School of Public and International Affairs). Geraadpleegd van <http://ruor.uottawa.ca/handle/10393/24135>

- Demir, C., & Saribaş, Ö. (2015). Overview of Voluntourism in Turkey: An Implication towards the Experience of Volunteers and Their Motivation. *International Journal of Contemporary Economics and Administrative Sciences*, 5(1-2), 1925-4423. Geraadpleegd van <https://www.researchgate.net/publication/291975050>
- Everingham, P. (2015). Intercultural exchange and mutuality in volunteer tourism: The case of intercambio in Ecuador. *Tourist Studies*, 15(2), 175-190. <https://doi.org/10.1177/1468797614563435>
- Everingham, P. (2016). Hopeful possibilities in spaces of 'the-not-yet-become': Relational encounters in volunteer tourism. *Tourism Geographies*, 18(5), 520-538. <https://doi.org/10.1080/14616688.2016.1220974>
- Eynon, R., Fry, J., & Schroeder, R. (2008). The Ethics of Internet Research. In N. Fielding, R. Lee, & G. Blank (Red.), *The SAGE Handbook of Online Research Methods* (pp. 22-41). <https://doi.org/10.4135/9780857020055.n2>
- Foller-Carroll, A., & Charlebois, S. (2016). The attitudes of students and young professionals toward VolunTourism: A study abroad perspective. *International Journal of Culture, Tourism and Hospitality Research*, 10(2), 138-160. <https://doi.org/10.1108/IJCTHR-04-2015-0027>
- Fox, N. J. (2004). *Qualitative Data Analysis*. Gepresenteerd bij Taught Unit from MSc in Health and Social Care Research, Sheffield: University of Sheffield. Geraadpleegd van https://www.researchgate.net/post/What_is_the_difference_between_content_analysis_and_thematic_analysis_as_methods_used_in_qualitative_data_analysis
- Frazer, R., & Waitt, G. (2016). Pain, politics and volunteering in tourism studies. *Annals of Tourism Research*, 57, 176-189. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2016.01.001>
- Freidus, A. L. (2016). Unanticipated outcomes of voluntourism among Malawi's orphans. *Journal of Sustainable Tourism*, 25(9), 1306-1321. <https://doi.org/10.1080/09669582.2016.1263308>
- Gilfillan, D. (2015). Short-Term Volunteering and International Development: An Evaluation Framework for Volunteer Tourism. *Tourism Analysis*, 20(6), 607-618. <https://doi.org/10.3727/108354215X14464845877878>
- Gius, C. (2015). Facing the pain of others: Perspectives on international volunteer tourism between agency and spectatorship. *Current Issues in Tourism*, 20(15), 1620-1632. <https://doi.org/10.1080/13683500.2015.1047330>

- Godfrey, J., Wearing, S., & Schulenkorf, N. (2015). Medical Volunteer Tourism as an Alternative to Backpacking in Peru. *Tourism Planning & Development*, 12(1), 111–122. <https://doi.org/10.1080/21568316.2014.960602>
- Guttentag, D. A. (2009). The possible negative impacts of volunteer tourism. *International Journal of Tourism Research*, 11(6), 537–551. <https://doi.org/10.1002/jtr.727>
- Hallmann, K., & Zehrer, A. (2015). How do Perceived Benefits and Costs Predict Volunteers' Satisfaction? *VOLUNTAS: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 27(2), 746–767. <https://doi.org/10.1007/s11266-015-9579-x>
- Hammersley, L. A. (2014). Volunteer tourism: Building effective relationships of understanding. *Journal of Sustainable Tourism*, 22(6), 855–873. <https://doi.org/10.1080/09669582.2013.839691>
- Hayden, S. R., Valderrama, C. M., Xu, M., Curran, M. A., Mazondo, R., & Soliman, M. A. (2016). Development of an International Elective in an Emergency Medicine Residency. *The Journal of Emergency Medicine*, 50(1), 153–158. <https://doi.org/10.1016/j.jemermed.2015.06.015>
- Hewson, C., & Laurent, D. (2008). Research Design and Tools for Internet Research. In N. Fielding, R. Lee, & G. Blank (Red.), *The SAGE Handbook of Online Research Methods* (pp. 58–78). <https://doi.org/10.4135/9780857020055.n4>
- Holloway, D., Green, L., & Holloway, D. (2011). The Intratourist Gaze: Grey Nomads and 'Other Tourists'. *Tourist Studies*, 11(3), 235–252. <https://doi.org/10.1177/1468797611432043>
- Holmes, K., Smith, K., Lockstone-Binney, L., & Baum, T. (2010). Developing the Dimensions of Tourism Volunteering. *Leisure Sciences*, 32(3), 255–269. <https://doi.org/10.1080/01490401003712689>
- Ingram, J. M. (2008). *Volunteer Tourism: Does it have a place in development?* (Honours, University of Tasmania). Geraadpleegd van <https://eprints.utas.edu.au/9349/>
- Jakubiak, C. (2012). "English for the global": Discourses in/of English-language voluntourism. *International Journal of Qualitative Studies in Education*, 25(4), 435–451. <https://doi.org/10.1080/09518398.2012.673029>
- Keese, J. R. (2011). The Geography of Volunteer Tourism: Place Matters. *Tourism Geographies*, 13(2), 257–279. <https://doi.org/10.1080/14616688.2011.567293>
- Kim, H., & Jamal, T. (2007). Touristic quest for existential authenticity. *Annals of Tourism Research*, 34(1), 181–201. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2006.07.009>

- Kirillova, K., Lehto, X., & Cai, L. (2015). Volunteer Tourism and Intercultural Sensitivity: The Role of Interaction with Host Communities. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 32(4), 1–19. <https://doi.org/10.1080/10548408.2014.897300>
- Kontogeorgopoulos, N. (2017). Finding oneself while discovering others: An existential perspective on volunteer tourism in Thailand. *Annals of Tourism Research*, 65(C), 1–12. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2017.04.006>
- Lee, R. M., Fielding, N., & Blank, G. (2008). The Internet as a Research Medium: An Editorial Introduction to the Sage Handbook of Online Research Methods. In N. Fielding, R. Lee, & G. Blank (Red.), *The SAGE Handbook of Online Research Methods* (pp. 2–21). <https://doi.org/10.4135/9780857020055.n1>
- Liston-Heyes, C., & Daley, C. (2017). Voluntourism, sensemaking and the leisure-volunteer duality. *Tourist Studies*, 17(3), 283–305. <https://doi.org/10.1177/1468797616665769>
- Lo, A. S., & Lee, C. Y. S. (2011). Motivations and perceived value of volunteer tourists from Hong Kong. *Tourism Management*, 32(2), 326–334. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2010.03.002>
- Loiseau, B., Sibbald, R., Raman, S. A., Darren, B., Loh, L. C., & Dimaras, H. (2016). Perceptions of the Role of Short-Term Volunteerism in International Development: Views from Volunteers, Local Hosts, and Community Members. *Journal of Tropical Medicine*, 2016, 1–12. <https://doi.org/10.1155/2016/2569732>
- Marta, E., Guglielmetti, C., & Pozzi, M. (2006). Volunteerism During Young Adulthood: An Italian Investigation into Motivational Patterns. *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 17(3), 221–232. <https://doi.org/10.1007/s11266-006-9015-3>
- McGehee, N. G. (2014). Volunteer tourism: Evolution, issues and futures. *Journal of Sustainable Tourism*, 22(6), 847–854. <https://doi.org/10.1080/09669582.2014.907299>
- McGehee, N. G., & Santos, C. A. (2005). Social change, discourse and volunteer tourism. *Annals of Tourism Research*, 32(3), 760–779. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2004.12.002>
- Mike, R., & Marina, N. (2005). Niche tourism: An introduction. In M. Novelli (Red.), *Niche Tourism: Contemporary issues, trends and cases* (1ste dr., pp. 183–200). <https://doi.org/10.1016/B978-0-7506-6133-1.50025-1>
- Mortelmans, D. (2017). *Kwalitatieve analyse met NVivo* (2de dr.). Acco Leuven/Den Haag.
- Mostafanezhad, M. (2014). Locating the tourist in volunteer tourism. *Current Issues in Tourism*, 17(4), 381–384. <https://doi.org/10.1080/13683500.2013.793301>

- Mustonen, P. (2007). Volunteer Tourism—Altruism or Mere Tourism? *Anatolia*, 18(1), 97–115.
<https://doi.org/10.1080/13032917.2007.9687038>
- O'Connor, H., Madge, C., Shaw, R., & Wellens, J. (2008). Internet-based Interviewing. In N. Fielding, R. Lee, & G. Blank (Red.), *The SAGE Handbook of Online Research Methods* (pp. 271–289).
<https://doi.org/10.4135/9780857020055.n15>
- Palmer, M. (2002). Viewpoints: On the pros and cons of volunteering abroad. *Development in Practice*, 12(5), 637–647. <https://doi.org/10.1080/0961452022000017000>
- Pan, T.-J. (2017). Personal Transformation Through Volunteer Tourism: The Evidence of Asian Students. *Journal of Hospitality & Tourism Research*, 41(5), 609–634.
<https://doi.org/10.1177/1096348014538048>
- Park, J. H. (2018). Cultural implications of international volunteer tourism: US students' experiences in Cameroon. *Tourism Geographies*, 20(1), 144–162.
<https://doi.org/10.1080/14616688.2017.1387810>
- Raymond, E. M., & Hall, C. M. (2008). The Development of Cross-Cultural (Mis)Understanding Through Volunteer Tourism. *Journal of Sustainable Tourism*, 16(5), 530–543.
<https://doi.org/10.1080/09669580802159610>
- Schneller, A. J., & Coburn, S. (2018). For-profit environmental voluntourism in Costa Rica: Teen volunteer, host community, and environmental outcomes. *Journal of Sustainable Tourism*, 26(5), 832–851. <https://doi.org/10.1080/09669582.2017.1421200>
- Schwarz, K. C. (2018). Volunteer tourism and the intratourist gaze. *Tourism Recreation Research*, 43(2), 186–196. <https://doi.org/10.1080/02508281.2017.1399543>
- Seher, V., Lehmeier, H., Rodrian, P., & Hopfinger, H. (2015). Volunteer Tourism - Do good for the CV? Valorisation of Volunteer Tourism. *Zeitschrift Fur Tourismuswissenschaft*, 7(2), 207–216. <https://doi.org/10.1515/tw-2015-0207>
- Sinervo, A. (2015). Brokering aid through tourism: The contradictory roles of volunteer coordinators in Cusco, Peru. *Tourist Studies*, 15(2), 156–174.
<https://doi.org/10.1177/1468797614563434>
- Taplin, J., Dredge, D., & Scherrer, P. (2014). Monitoring and evaluating volunteer tourism: A review and analytical framework. *Journal of Sustainable Tourism*, 22(6), 874–897.
<https://doi.org/10.1080/09669582.2013.871022>
- Tomazos, K., & Butler, R. (2010). The volunteer tourist as 'hero'. *Current Issues in Tourism*, 13(4), 363–380. <https://doi.org/10.1080/13683500903038863>

- VolunTourism.org. (2014). VolunTourism.org Travel and Volunteer Opportunities. Geraadpleegd 6 februari 2019, van <http://voluntourism.org/>
- Wearing, S. (2001). *Volunteer tourism: Experiences that make a difference*. UK: Cabi Publishing.
- Wearing, S., & McGehee, N. G. (2013). Volunteer tourism: A review. *Tourism Management*, 38, 120–130. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2013.03.002>
- Wearing, S., & Neil, J. (2000). Refiguring Self And Identity Through Volunteer Tourism. *Loisir et Société / Society and Leisure*, 23(2), 389–419. <https://doi.org/10.1080/07053436.2000.10707537>
- Wilson, L. (2015). Finding the win-win: Providing supportive and enriching volunteer tourism experiences while promoting sustainable social change. *Worldwide Hospitality and Tourism Themes*, 7(2), 201–207. <https://doi.org/10.1108/WHATT-12-2014-0045>
- Wu, D. C., Fu, H., & Kang, M. (2018). Why volunteer teaching tourism? Empirical evidence from China. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 23(2), 109–120. <https://doi.org/10.1080/10941665.2017.1410191>
- Yin, R. K. (2016). *Qualitative Research from Start to Finish* (2de dr.). New York/London: The Guilford Press.
- Zahra, A., & McIntosh, A. J. (2007). Volunteer Tourism: Evidence of Cathartic Tourist Experiences. *Tourism Recreation Research*, 32(1), 115–119. <https://doi.org/10.1080/02508281.2007.11081530>
- Zarandian, N., Shalbafian, A., Ryan, C., & Amin Bidokhti, A. (2016). Islamic pro-poor and volunteer tourism — The impacts on tourists: A case study of Shabake Talayedaran Jihad, Teheran — A research note. *Tourism Management Perspectives*, 19, 165–169. <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2015.12.005>

BIJLAGEN

- Bijlage I.   Overzicht respondenten**
- Bijlage II.   Semigestructureerd interviewschema**
- Bijlage III.   Informed consent (audio/video interviews)**
- Bijlage IV.   Informed consent (tekstuele interviews)**
- Bijlage V.   Codeboom pre-trip ervaringen**
- Bijlage VI.   Codeboom peri-trip ervaringen**
- Bijlage VII.   Codeboom post-trip ervaringen**

Bijlage I. Overzicht respondenten

nr. ¹	pseudoniem	leeftijd	statuut	organisatie	continent	domein ²	# jaren geleden ³	lengte buitenlandverblijf
M1	Margot	23	student	C	Oceanië	onderwijs + bouwen	0	2 maanden
M2	Kevin	21	student	K	Afrika	sociaal	0	6 maanden
M3	Jessica	18	leerling ⁴	J	Europa	sociaal	6	1 week
M4	Marthe	22	student	C	Oceanië	onderwijs + bouwen	0	2 maanden
M5	Anne	21	student	C	N-Amerika	bouwen	9	1 maand
		25	student ⁴	D	Europa	sociaal	5	11 maanden
M6	Marjolein	18	leerling ⁴	I	Azië	bouwen	4	1 maand
M7	Lily	24	werkende	B	Z-Amerika	sociaal	2	3 maanden
M8	Gwen	16	leerling	C	Europa	sociaal	1	2 weken
M10	Johan	17	leerling ⁴	I	Z-Amerika	onderwijs + bouwen	5	1 maand
		21	werkende ⁴	K	Z-Amerika	onderwijs	1	5 maanden
M11	Jennifer	24	student ⁴	C	Azië	onderwijs + bouwen	3	1 maand
M12	Koen	19	student	K	Afrika	dierenwelzijn	2	1 maand
		20	student ⁴	K	Afrika	sociaal	1	10 maanden
		21	student ⁴	K	Afrika	sociaal	0	6 maanden
M13	Marina	17	student ⁴	H	Azië	sociaal	4	7 weken
M14	Marc	22	student	K	Afrika	dierenwelzijn	1	3 weken
		22	student	K	Afrika	sociaal	1	2 maanden
		23	werkende ⁴	K	Afrika	sociaal	0	5 maanden
M15	Axelle	20	student ⁴	B	Azië	onderwijs	2	6 weken
M16	Amarylis	30	werkende	B	Z-Amerika	sociaal	2	6 weken
		30	werkende	B	Z-Amerika	sociaal	2	6 weken
M17	Sofie	21	student	C	Azië	sociaal	4	3 weken
		22	student	C	Europa	sociaal	3	2 weken
S1	Claudien	22	student ⁴	E	Afrika	sociaal	3	3 maanden
S2	Amanda	18	leerling ⁴	A	Azië	onderwijs + sociaal	0	2 weken
S3	Greta	20	student ⁴	H	N-Amerika	onderwijs	6	4 maanden
S4	Esther	21	student	G	Afrika	onderwijs	1	1 maand
S5	Cynthia	19	leerling ⁴	F	Z-Amerika	onderwijs	4	11 maanden

¹ afname interview via online video/audio (M) of chatroom-omgeving (S)

² domein vrijwilligerswerk

³ referentiepunt 2018

⁴ op een scharniermoment in hun leven, waarvan 6 respondenten tijdelijk hun studies/werk stopzetten

Bijlage II. Semigestructureerd interviewschema

Individuele interviews

INLEIDING

- Korte voorstelling van wie ik ben, wat en waarom dit onderzoek (thesis) en interview. Benadruk belang van hun eerlijkheid.
- Informed consent (zie bijlage). Na ondertekening: opnameapparatuur aanzetten.

INTERVIEWSHEMA

Gegevens respondent

Naam:

Leeftijd:

Geslacht:

Student – werkstudent – werkende

Gegevens VT

Uitzendende organisatie:

Vrijwilligersproject (domein en evt. naam):

Locatie:

Jaar van deelname en duur:

Pre-trip

- Hoe kwam je bij dit project terecht?
  - Al vrijwilligerswerk/engagement hiervoor?
- Waarom nam jij deel aan dit project (en evt. algemeen aan vrijwilligerstoerisme)?
  - Redenen en/of motivaties: altruïstisch vs. 'eigenbelang'
- Welke voorbereidingen waren er voor jouw project?
  - Door wie georganiseerd? Ervaringen hiermee?

Gedurende

- Welke mogelijkheden tot begeleiding waren er gedurende jouw verblijf?
  - Door wie georganiseerd? Ervaringen hiermee?
- In hoeverre was jouw reis een full-package/ all-inclusive reis?
  - Vraag ook door naar toeristische activiteiten (toerisme versus vrijwilligerswerk)
  - Hoeveel vroeg de uitzendende organisatie hiervoor?
- Hoe heb je het vrijwilligerswerk/-project en de praktijk van vrijwilligerstoerisme ervaren?
  - Algehele persoonlijke ervaring
  - Welke factoren hebben jouw ervaringen beïnvloed? (Vraag naar concrete voorbeelden/ illustraties)
  - Driehoeksverhouding: (uitzendende) organisatie, lokaliteit, vrijwilligertoerist
  - Toerisme versus vrijwilligerswerk

Post-trip

- Wat waren voor jou de uitdagingen, moeilijkheden en belemmeringen van je trip?
  - Waarom moeilijkheden
- Wat waren voor jou de succesfactoren van je trip?

- Waarom succesfactoren
- Wat is de meerwaarde van jouw ervaring met vrijwilligerstoerisme voor jou?
- Hoe heb je jouw terugkomst in thuisland en het dagdagelijkse leven hier ervaren?
- Wat heb je geleerd uit deze ervaringen?
  - Persoonlijke versus professioneel, sociaal netwerk, ...
  - Hoe heb je dit na terugkomst geïmplementeerd in je eigen leven?
- Welke begeleiding was er na terugkomst?
  - Debriefing en andere mogelijkheden tot reflectie
  - Door wie georganiseerd? Ervaringen hiermee?
- Zou je hier nog een keer aan mee doen? Waarom?
  - Nog (ander) engagement hierna?

SLOT

- Tot slot nog een aantal vraagjes over vrijwilligerstoerisme in het algemeen.
  - Wat roept de term vrijwilligerstoerisme bij jou op?
  - Wist je dat je mee deed aan dat wat ze vrijwilligerstoerisme noemen?
  - Hoe zou jij, wellicht eerder abstract, vrijwilligerstoerisme en vrijwilligertoeristen omschrijven?
    - Eventueel hulpbron aanreiken: *Vrijwilligertoeristen zijn: "die toeristen die zich voor verschillende redenen op een georganiseerde manier aanmelden om een vakantie te ondernemen die mogelijk anderen kan helpen door het verlichten van de materiële armoede van sommige groepen in de samenleving, of die mogelijk het herstel van bepaalde omgevingen of onderzoek naar aspecten van maatschappij en milieu kan omvatten"* (Wearing, 2001).
    - Vind je het een goede term? Waarom?
    - Op zoek naar kritische noot
- Respondent bedanken voor medewerking. Vragen of hij of zij graag op het einde van het thesis-onderzoek op de hoogte wordt gehouden van conclusies en dergelijke.

Bijlage III. Informed consent (audio/video interviews)

Vrijwilligerstoerisme en de vrijwilligertoerist – Individuele interviews INFORMED CONSENT

Dit is de geïnformeerde toestemming voor een kwalitatief verkennend onderzoek naar de ervaringen van vrijwilligertoeristen. Het onderzoek wordt uitgevoerd door Nathalie Colpin, studente Agogische Wetenschappen aan de Vrije Universiteit Brussel, in samenwerking met haar promotor, Prof. dr. Marc Jegers, met oog op het behalen van de graad van Master in de Agogische Wetenschappen.

Beschrijving en doel van het onderzoek

Dit onderzoek behandelt het fenomeen van vrijwilligerstoerisme en poogt inzicht te krijgen in de ervaringen van en uitkomsten voor vrijwilligertoeristen en welke factoren deze ervaring beïnvloeden.

Om kennis en inzicht te krijgen in de persoonlijke beleving van vrijwilligertoeristen zullen individuele interviews plaatsvinden.

Dit interview vindt plaats omdat ik ervan overtuigd ben dat jij mij kan helpen door jouw ervaringen en bevindingen met mij te delen en zal maximaal 1 uur à 1,5 uur in beslag nemen.

Privacy en anonimiteit

Dit gesprek zal worden opgenomen voor de verwerking achteraf. Deze opname zal nooit openbaar of naar derden worden verspreid. De persoonlijke informatie die wordt prijsgegeven in deze studie zal vertrouwelijk worden behandeld. Alle deelnemers worden gecodeerd (bijvoorbeeld door pseudonamen) in de verwerking en rapportering van de gegevens. Dit betekent dat jouw naam nooit geassocieerd zal worden met de verzamelde en gepubliceerde informatie. Daarnaast zullen andere persoonlijke gegevens die kunnen worden gelinkt aan jou (bijvoorbeeld namen van familieleden of vrienden) worden geanonimiseerd of weggefilterd.

Deelname aan het interview is vrijwillig en je hebt het recht op elk ogenblik te stoppen met deelname.

Door dit document te ondertekenen, stem je in met gebruik van jouw anonieme informatie voor wetenschappelijke doeleinden binnen het hierboven geschetste kader.

Toestemming

Ik, ondergetekende .....,
stem in met de inhoud van dit document en stem toe deel te nemen aan deze studie.

Datum:

Handtekening:

Bijlage IV. Informed consent (tekstuele interviews)

Vrijwilligerstoerisme en de vrijwilligertoerist – Individuele interviews INFORMED CONSENT

Dit is de geïnformeerde toestemming voor een kwalitatief verkennend onderzoek naar de ervaringen van vrijwilligertoeristen. Het onderzoek wordt uitgevoerd door Nathalie Colpin, studente Agogische Wetenschappen aan de Vrije Universiteit Brussel, in samenwerking met haar promotor, Prof. dr. Marc Jegers, met oog op het behalen van de graad van Master in de Agogische Wetenschappen.

Beschrijving en doel van het onderzoek

Dit onderzoek behandelt het fenomeen van vrijwilligerstoerisme en poogt inzicht te krijgen in de ervaringen van en uitkomsten voor vrijwilligertoeristen en welke factoren deze ervaring beïnvloeden.

Om kennis en inzicht te krijgen in de persoonlijke beleving van vrijwilligertoeristen zullen individuele interviews plaatsvinden.

Dit interview vindt plaats omdat ik ervan overtuigd ben dat jij mij kan helpen door jouw ervaringen en bevindingen met mij te delen en zal maximaal 1 uur à 1,5 uur in beslag nemen.

Privacy en anonimiteit

Dit gesprek zal worden opgenomen voor de verwerking achteraf. Deze opname zal nooit openbaar of naar derden worden verspreid. De persoonlijke informatie die wordt prijsgegeven in deze studie zal vertrouwelijk worden behandeld. Alle deelnemers worden gecodeerd (bijvoorbeeld door pseudonamen) in de verwerking en rapportering van de gegevens. Dit betekent dat jouw naam nooit geassocieerd zal worden met de verzamelde en gepubliceerde informatie. Daarnaast zullen andere persoonlijke gegevens die kunnen worden gelinkt aan jou (bijvoorbeeld namen van familieleden of vrienden) worden geanonimiseerd of weggefilterd.

Deelname aan het interview is vrijwillig en je hebt het recht op elk ogenblik te stoppen met deelname.

Door dit document te ondertekenen, stem je in met gebruik van jouw anonieme informatie voor wetenschappelijke doeleinden binnen het hierboven geschetste kader.

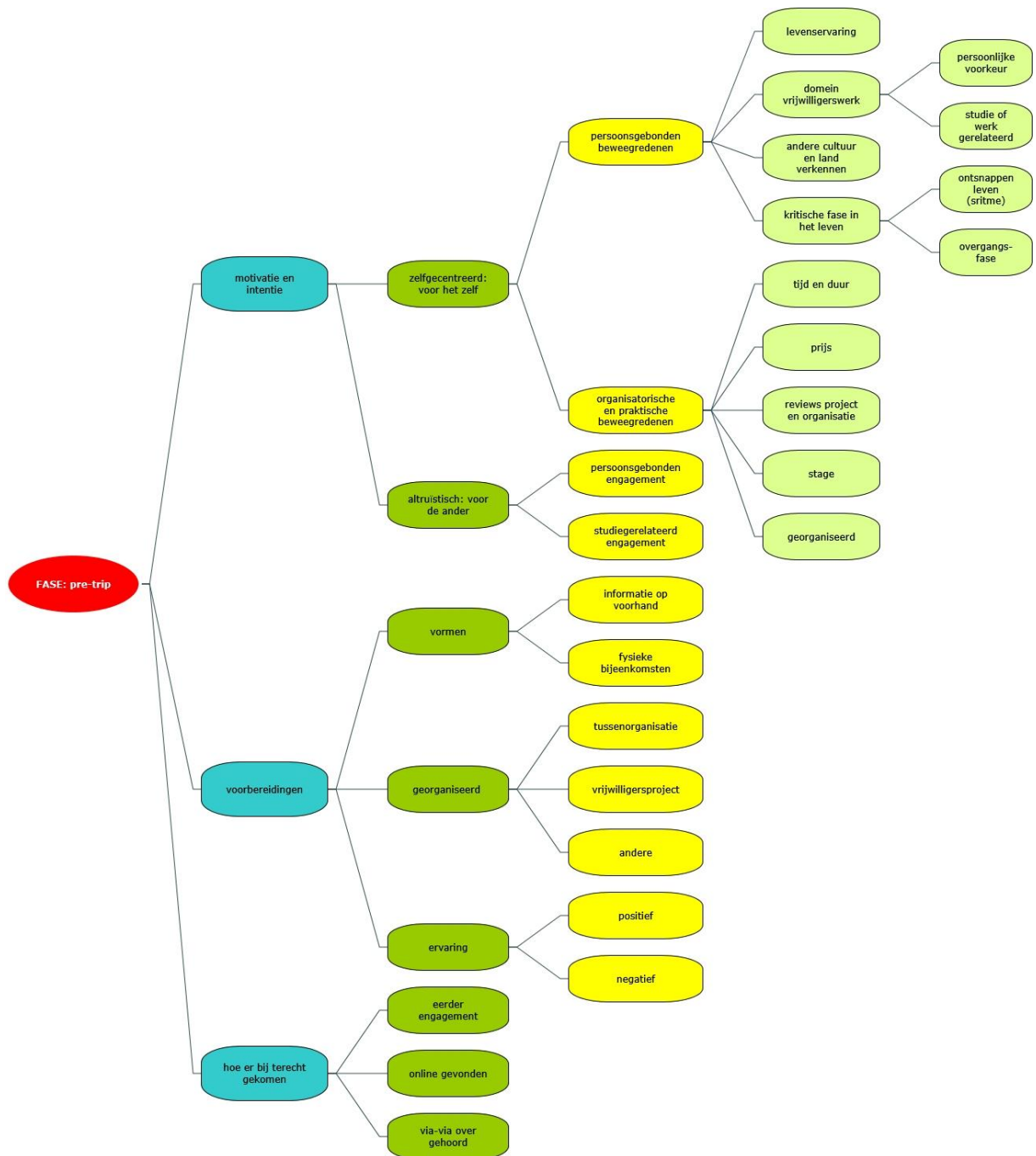
Toestemming

Ik, ondergetekende .....,
stem in met de inhoud van dit document en stem toe deel te nemen aan deze studie.

Datum:

Handtekening:

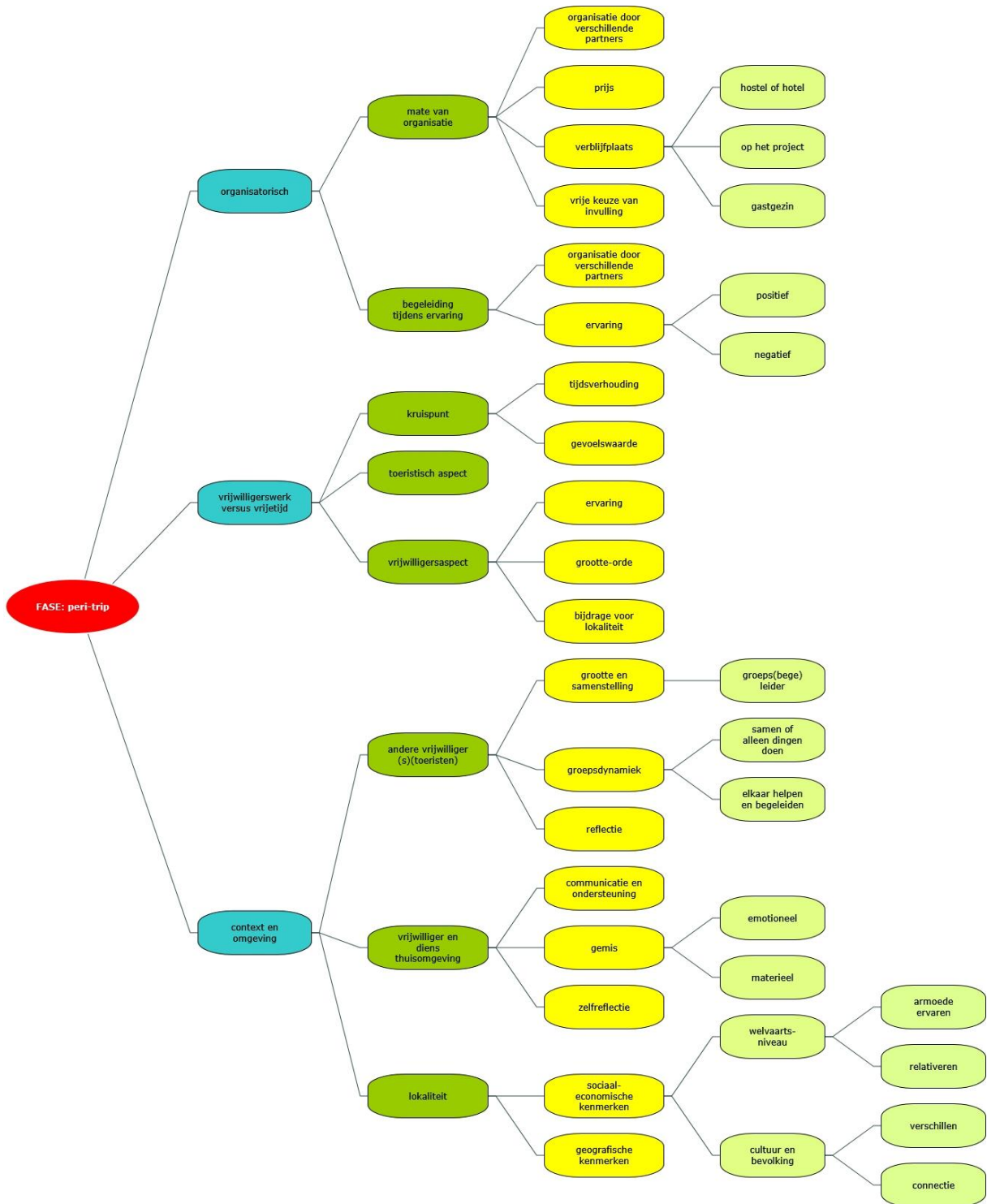
Bijlage V. Codeboom pre-trip ervaringen

Fase: pre-trip ervaringen	motivatie en intentie	zelfgecentreerd: voor het zelf	persoonsgebonden beweegredenen	levenservaring	
				domein vrijwilligerswerk	persoonlijke voorkeur
					studie of werk gerelateerd
				andere cultuur en land verkennen	
				kritische fase in het leven	ontsnappen aan leven(s)ritme
			overgangsfase		
			organisatorische en praktische beweegredenen	tijd en duur	
				prijs	
				reviews project en organisatie	
				stage	
	georganiseerd				
	altruïstisch: voor de ander	persoonsgebonden engagement			
		studiegerelateerd engagement			
	voorbereidingen	vormen	informatie op voorhand		
			fysieke bijeenkomsten en andere voorbereidingen		
		georganiseerd door	tussenorganisatie		
			vrijwilligersproject		
			andere		
		ervaring	positief		
			negatief		
hoe er bij terecht gekomen	hoe er bij terecht gekomen	eerder engagement			
		online gevonden			
		via-via over gehoord			

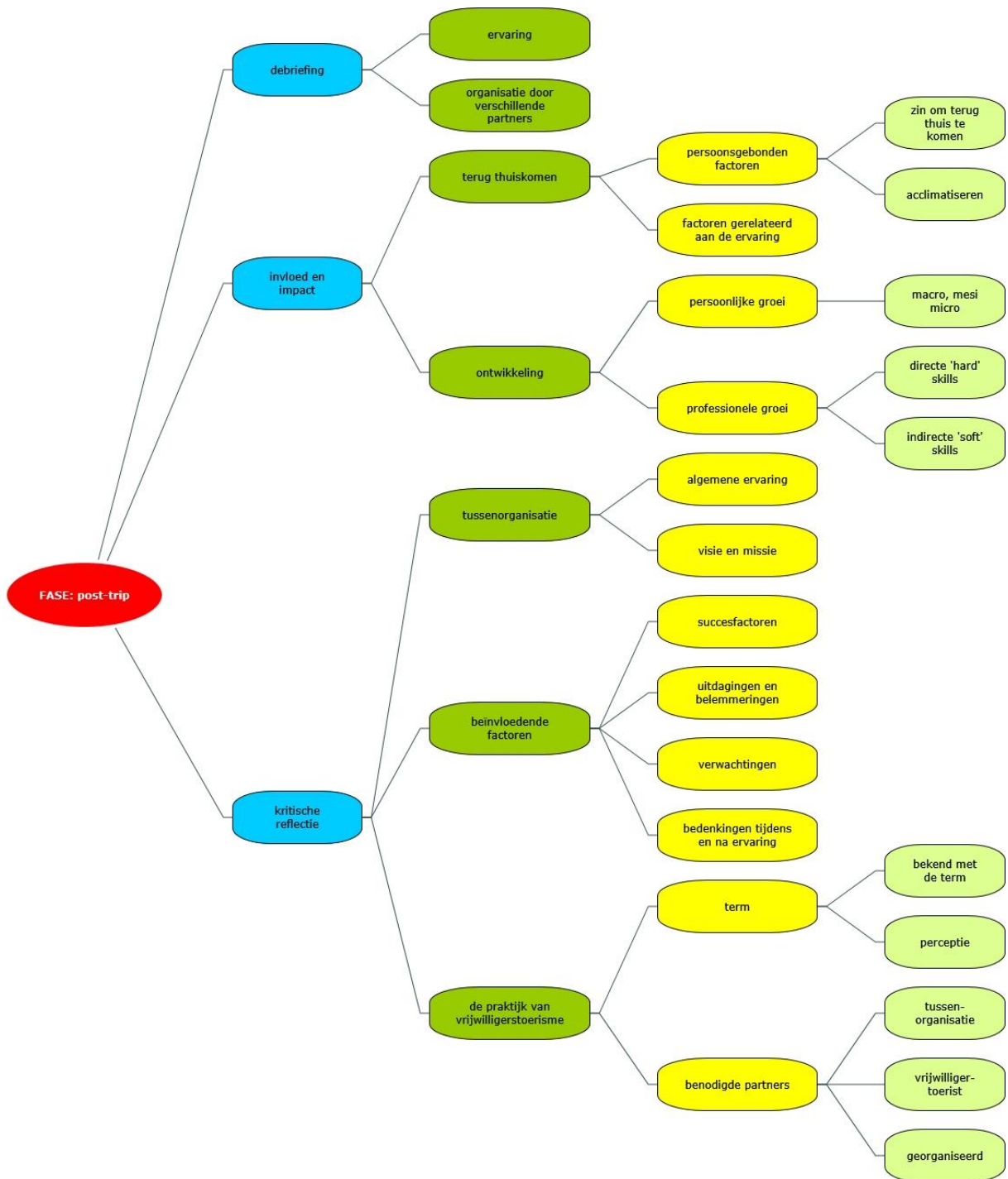
Bijlage VI.

Codeboom peri-trip ervaringen

Fase: peri-trip ervaringen	organisatorisch	mate van organisatie	organisatie door verschillende partners		
			prijs		
			verblijfplaats	hostel of hotel	
				op het project	
		vrije keuze van invulling			
		begeleiding tijdens ervaring	organisatie door verschillende partners		
			ervaring	positief	
		negatief			
	vrijwilligerswerk versus vrije tijd	kruispunt	tijdsverhouding		
			gevoelswaarde		
		toeristisch aspect			
		vrijwilligersaspect	ervaring	positief	
				negatief	
			grootteorde		
	bijdrage voor lokaliteit				
	context en omgeving	andere vrijwilliger(s)(toeristen)	grootte en samenstelling	groeps(bege)leider	
			groepsdynamiek	samen of alleen dingen doen	
				elkaar helpen en begeleiden	
			reflectie		
		vrijwilliger en diens thuisomgeving	communicatie en ondersteuning		
			gemis	emotioneel	
				materieel	
		zelfreflectie			
lokaliteit		sociaaleconomische kenmerken	welvaartsniveau	armoede ervaren	
				relativeren	
	cultuur en bevolking	verschillen			
geografische kenmerken		connectie			

Bijlage VII. Codeboom post-trip ervaringen

Fase-post-trip ervaringen	debriefing	ervaring	positief			
			negatief			
		organisatie door verschillende partners				
	invloed en impact	terug thuiskomen	persoonsgebonden factoren		zin om terug thuis te komen	
			factoren gerelateerd aan de buitenlandervaring		re-integreren	
		ontwikkeling	persoonlijke groei		macro	
					meso	
			professionele groei		micro	
					directe hard skills	
				indirecte soft skills		
	kritische reflectie	tussenorganisatie/ zendorganisatie	algemene ervaring		positief	
					negatief	
				visie en missie		
		beïnvloedende factoren	succesfactoren			
			uitdagingen en belemmeringen			
			verwachtingen			
			bedenkingen			tijdens ervaring
					na ervaring	
		de praktijk van vrijwilligerstoerisme	term			bekend met term
						perceptie
benodigde partners			tussenorganisatie = zendorganisatie			
			vrijwilligertoerist			
			georganiseerd			